

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY
TRADITIO ET EXCELLENTIA

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
FACULTATEA DE PSIHOLOGIE ȘI ȘTIINȚE ALE EDUCAȚIEI
ȘCOALA DOCTORALĂ „DIDACTICA. TRADIȚIE, DEZVOLTARE, INOVAȚIE”

TEZĂ DE DOCTORAT

**VALORIFICAREA STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA
CONDUITEI MORAL-CIVICE LA PREȘCOLARI ÎN CONTEXTUL SOCIETĂȚII
DEMOCRATICE**

Autor: student-doctorand Teodora Mirela Băbuț
Conducător de doctorat: prof. univ. dr. habil. Dorin-Corneliu Opreș

Cluj-Napoca
2026

CUPRINS

CAPITOLUL I. EDUCAȚIA MORALĂ ȘI CIVICĂ ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ CONTEMPORANĂ

- I.1. Aspecte teoretice privind realitatea socială
- I.2. Educația ca funcție socială
- I.3. Educația în societățile democratice și în societățile totalitare
 - I.3.1. Rolul instituției școlare în societățile democratice și în societățile totalitare
 - I.3.2. Practicile de creștere a copiilor în societățile democratice și în societățile totalitare
 - I.3.3. Impactul valorilor culturale asupra abordărilor educaționale în plan moral și civic
- I.4. Educația morală și educația civică, dimensiuni ale educației
 - I.4.1. Morala și educația morală
 - I.4.1.1. Perspective privind percepția moralei în societate
 - I.4.1.1.1. Morala din perspectivă istorică
 - I.4.1.1.2. Morala din perspectivă religioasă
 - I.4.1.1.3. Morala din perspectivă filosofică
 - I.4.1.1.4. Morala din perspectivă socială
 - I.4.1.2. Educația morală în spațiul formal
 - I.4.2. Educația civică – educație pentru cetățenie democratică
 - I.4.2.1. Delimitări terminologice în câmpul educației pentru cetățenie democratică
 - I.4.2.2. Fundamente ale educației pentru cetățenie democratică
 - I.4.2.3. Provocări și oportunități în implementarea educației pentru cetățenie democratică
 - I.4.2.4. Practici democratice și participare activă în educația timpurie
- I.5. Concluzii

CAPITOLUL II. REPERE TEORETICE ȘI APLICATIVE PRIVIND EDUCAȚIA MORALĂ ȘI EDUCAȚIA CIVICĂ ÎN PREȘCOLARITATE

- II.1. Perspective moderne ale dezvoltării morale a preșcolarului
 - II.1.1. Perspectiva pedagogică a noțiunii de bine și rău
 - II.1.2. Componentele principale ale moralității
 - II.1.3. Comportamentul prosocial: manifestare a moralității
 - II.1.4. Emoțiile morale: definire, funcții și debut ontogenetic
 - II.1.5. Dezvoltarea moral-civică la preșcolari: repere teoretice și dimensiuni fundamentale
 - II.1.6. Repere psihosociale ale formării personalității morale la copilul preșcolar

II.2. Valori morale și civice definitorii în educația preșcolarilor

II.2.1. Fundamente conceptuale ale valorilor morale și civice: definiții, caracteristici și clasificări

II.2.2. Formarea valorilor morale și civice la preșcolari

II.2.3. Modalități de evaluare a valorilor morale la preșcolari

II.2.4. Ierarhia valorilor morale și civice și exemplificări

II.3. Rolul familiei și al educatorilor în selectarea și promovarea valorilor morale și civice

II.3.1. Valorile morale și civice în familie și în grădiniță

II.3.2. Aspecte privind evaluarea în plan moral, din perspectiva părinților și a educatorilor

II.4. Formarea conduitei morale și civice a preșcolarului în familie și în grădiniță

II.4.1. Conduita: fundamente teoretice și criterii de clasificare

II.4.2. Impactul metodelor de disciplinare parentală

II.4.3. Formarea conduitei preșcolarului în grădiniță

II.4.4. Parteneriatul grădiniță – familie în formarea conduitei preșcolarului

II.4.5. Repere didactice privind formarea conduitei adecvate conviețuirii într-o societate democratică

II.4.5.1. Conștiința și conduita văzute prin perspectiva personalității morale

II.4.5.2 Dilemele morale ca suport al formării conduitei moral-civice

II.5. Sinteză teoretico-aplicativă privind dezvoltarea și formarea conduitei moral-civice la preșcolari

II.6. Concluzii

CAPITOLUL III. CADRUL NORMATIV-LEGISLATIV PRIVIND NECESITATEA REALIZĂRII EDUCAȚIEI MORALE ȘI A EDUCAȚIEI CIVICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

III.1. Educația morală și educația civică în grădiniță

III.1.1. Importanța educației morale și civice în grădiniță

III.1.2. Principiile educației morale și civice

III.2. Repere normative internaționale în promovarea valorilor și a educației moral-civice

III.2.1. Declarația Universală a Drepturilor Omului – fundament al valorilor morale și civice

III.2.2. Convenția Europeană a Drepturilor Omului - reper normativ și axiologic al educației moral-civice

III.2.3. Convenția pentru Lupta împotriva Discriminării în Domeniul Învățământului - implicații pentru educația moral-civică și incluziunea socială

III.2.4. Competențele-cheie europene – orientări pentru dezvoltarea integrată a copilului

III.2.5. Comunicarea Comisiei Europene și Concluziile Consiliului Uniunii Europene privind educația și îngrijirea timpurie: Să oferim copiilor noștri cel mai bun start pentru lumea de mâine (2011/C/175/03)

III.2.6. A Quality Framework for Early Childhood Education and Care (ECEC) - Raportul Grupului de Lucru pentru Educație și Îngrijire Timpurie de la nivelul Comisiei Europene (2014)

III.2.7. Carta drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene: cadru juridic și axiologic al promovării valorilor democratice

III.3. Reglementări naționale și implicațiile lor în formarea valorilor la preșcolari

III.3.1. Constituția României: temei juridic al promovării valorilor și principiilor democratice

III.3.2. Legea învățământului preuniversitar (nr.198/2023) – fundament normativ al formării valorilor și conduitei

III.3.3. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, cu modificările și completările ulterioare

III.3.4. Strategia națională pentru dezvoltare durabilă a României - Orizonturi 2013 - 2020 - 2030 în promovarea valorilor responsabilității și cetățeniei

III.4. Ordine și dispoziții ale Ministerului Educației Naționale privind organizarea și dimensiunea formativă a educației

III.4.1. Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP), aprobat prin Ordinul ministrului educației nr. 5726/2024

III.4.2. Regulamentul de organizare și funcționare al unității de învățământ (ROF), elaborat în baza Ordinului ministrului educației nr. 5726/2024 privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar (ROFUIP)

III.4.3. Curriculum-ul pentru educație timpurie, OMEN nr. 4649/02.08.2019

III.5. Acte normative de ordin instituțional

III.5.1. Statutul instituției de educație timpurie în formarea valorilor și conduitei

III.5.2. Regulamentul de ordine interioară al instituției ca instrument de formare a conduitei și responsabilității

III.5.3. Planul de dezvoltare al instituției și implicațiile sale în formarea copilului

III.5.4. Planul de acțiune al grădiniței ca reper al implementării politicilor educaționale

III.6. Repere sintetice asupra cadrului normativ-legislativ și implicații educaționale pentru formarea conduitei moral-civice

III.7. Concluzii

CAPITOLUL IV. REPERE ISTORICE ȘI TEORETICE PRIVIND VALORIFICAREA STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE LA PREȘCOLARI

IV.1. Evoluții istorice în definirea strategiilor didactice în învățământul preșcolar

IV.1.1. Strategii didactice în secolul al XIX-lea: orientări tradiționale și premise ale formării conduitei

IV.1.2. Strategii didactice în secolul al XX-lea: diversificare metodologică și emergența abordării strategice

IV.1.3. Strategii didactice în secolul al XXI-lea: abordări centrate pe copil și implicații în formarea conduitei și a valorilor

IV.2. Strategia didactică în învățământul preșcolar

IV.2.1. Relația finalității educaționale - strategii didactice

IV.2.2. Caracteristici ale strategiei didactice

IV.2.3. Tipuri de strategii didactice

IV.2.3.1. Strategii didactice tradiționale în contextul dezvoltării conduitei și a competențelor

IV.2.3.2. Strategii didactice moderne centrate pe copil și dezvoltarea conduitei

IV.2.4. Componentele strategiei didactice

IV.2.4.1. Metode de învățământ utilizate în învățământul preșcolar

IV.2.4.1.1. Definiții, funcții, caracteristici ale metodelor de învățământ

IV.2.4.1.2. Finalități ale metodelor didactice în context formativ

IV.2.4.1.3. Clasificarea metodelor de învățământ utilizate în învățământul preșcolar

IV.2.4.1.4. Metodele clasice vs. Metodele moderne

IV.2.4.1.5. Metode și strategii didactice moderne ca instrumente de formare moral-civică în educația timpurie

IV.2.4.2. Mijloace de învățământ în educația timpurie

IV.2.4.2.1. Definiții, funcții, caracteristici ale mijloacelor de învățământ

IV.2.4.2.2. Clasificarea mijloacelor de învățământ utilizate în învățământul preșcolar

IV.2.4.2.3. Mijloacele de învățământ și strategiile didactice moderne

IV.2.4.3. Forme de organizare a procesului de învățământ la preșcolari

IV.2.4.3.1. Definiții, tipuri de forme de organizare a procesului didactic la preșcolari

IV.2.4.3.2. Moduri de organizare a activității didactice în strategiile didactice moderne

IV.3. Utilizarea strategiilor didactice moderne în mediul online

IV.4. Modalități de integrare a strategiilor moderne în realizarea educației morale și civice în grădiniță

IV.4.1. Integrarea strategiilor moderne în rutina zilnică

IV.4.2. Proiecte tematice din sfera educației morale și civice

IV.4.3. Opționale de educație morală și civică

IV.5. Valențe ale strategiilor didactice moderne în formarea conduitei moral-civice: deschideri investigative

IV.6. Concluzii

CAPITOLUL V. CERCETARE PSIHOPEDAGOGICĂ PRIVIND VALORIFICAREA STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA LA PREȘCOLARI A CONDUITEI ADECVATE CONVIETUIRII ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ

V.1.1. Introducere

V.1.2. Designul cercetării

V.1.2.1. Premisele și contextul cercetării

V.1.2.2. Tipologia cercetării întreprinse

V.1.2.3. Scopul și obiectivele cercetării

V.1.2.4. Metodologia cercetării

V.1.2.4.1. Metoda experimentului psihopedagogic

V.1.2.4.2. Metoda anchetei pe bază de chestionar

V.1.2.4.3. Metoda interviului

V.1.2.4.4. Metoda testelor

V.1.2.4.5. Metoda observației

V.1.2.4.6. Metoda studiului de caz

V.1.2.4.7. Metoda analizei documentelor (curriculare, școlare)

V.1.2.4.8. Metode de analiză statistică și interpretare a datelor cercetării

V.1.2.5. Participanți la cercetare

V.1.2.5.1. Prezentarea participanților la ancheta pe bază de chestionar

V.1.2.5.2. Prezentarea participanților la experiment

V.1.2.5.3. Prezentarea participanților la interviu

V.1.2.6. Etapizarea cercetării

V.2. STUDIUL I. OPINIA EDUCATOARELOR PRIVIND ROLUL VALORILOR MORALE ȘI CIVICE ÎN EDUCAȚIA FORMALĂ A PREȘCOLARILOR

V.2.1. Introducere

V.2.2. Designul cercetării

V.2.2.1. Scop, obiective și întrebări de cercetare

V.2.2.2 Metode și instrumente de cercetare utilizate

V.2.2.3. Participanți la cercetare

V.2.3. Rezultate

V.2.3.1. Succesul educației și valorile societății democratice

V.2.3.2. Rolul domeniilor curriculare în formarea valorilor morale la preșcolari

- V.2.3.3. Valori definitorii pentru viața personală a educatorului
- V.2.3.4. Valori morale și civice formate în activitatea didactică
- V.2.3.5. Valori morale și civice priorități/deziderate pentru învățământul preșcolar
- V.2.3.6. Roluri ale valorilor morale și civice în preșcolaritate
- V.2.3.7. Susținerea familiei în formarea valorilor morale și civice
- V.2.3.8. Impactul pozitiv asupra educatoarei al formării valorilor morale și civice la preșcolari
- V.2.3.9. Modele de succes în formarea valorilor morale și civice

V.2.4. Concluzii desprinse din Studiul I

V.3. STUDIUL II. ROLUL STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA VALORILOR MORAL-CIVICE

V.3.1. Introducere

V.3.2. Designul cercetării

V.3.2.1. Scop, obiective și întrebări de cercetare

V.3.2.2. Metode și instrumente de cercetare utilizate

V.3.2.3. Participanți la cercetare

V.3.3. Rezultate

V.3.3.1. Strategiile moderne în activitatea didactică la grădiniță

V.3.3.1.1. Strategii moderne vs. strategii tradiționale în activitatea didactică

V.3.3.1.2. Frecvența utilizării strategiilor didactice moderne în activitatea didactică

V.3.3.1.3. Avantaje ale strategiilor moderne în lucrul cu preșcolari

V.3.3.2. Utilizarea strategiilor moderne în formarea unor valori morale și civice

V.3.3.2.1. Frecvența utilizării strategiilor moderne în formarea unor valori

V.3.3.2.2. Metodele didactice utilizate în formarea valorilor moral-civice la preșcolari

V.3.3.2.3. Strategiile moderne și interrelaționarea dintre preșcolari

V.3.3.2.4. Avantaje ale utilizării strategiilor moderne în formarea conduitei morale

V.3.3.2.5. Dificultăți în aplicarea strategiilor moderne pentru formarea valorilor morale și civice

V.3.4. Concluzii desprinse din Studiul II

V.4. STUDIUL III. PARTICULARITĂȚI ALE DEZVOLTĂRII MORAL-CIVICE LA PREȘCOLARI - STUDIU PREEXPERIMENTAL

V.4.1. Introducere

V.4.2. Designul cercetării

V.4.2.1. Scop, obiective și întrebări de cercetare

V.4.2.2 Metode și instrumente de cercetare utilizate

V.4.3. Rezultate

V.4.3.1. Relația dintre emoțiile morale și comportamentul prosocial

V.4.3.2. Predicția comportamentului *Împarte cu ceilalți*

V.4.3.3. Predicția comportamentului *Oferire de ajutor*

V.4.3.4. Predicția comportamentului *Consolare*

V.4.4. Concluzii desprinse din Studiul III

V.5. STUDIUL IV: VALORIFICAREA STRATEGIILOR MODERNE ÎN PROMOVAREA VALORILOR MORALE ȘI CIVICE LA PREȘCOLARI. CERCETARE EXPERIMENTALĂ

V.5.1. Introducere

V.5.2. Designul cercetării

V.5.2.1. Coordonatele cercetării

V.5.2.2. Scopul și obiectivele studiului

V.5.2.3. Ipotezele cercetării și variabile implicate

V.5.2.4. Perioada și locul desfășurării experimentului

V.5.2.5. Selectarea eșantionului de subiecți și desemnarea grupurilor echivalente

V.5.2.6. Selectarea eșantionului de conținut

V.5.2.7. Descrierea intervenției formative

V.5.2.8. Instrumente de culegere a datelor cercetării

V.5.3. Analiza și interpretarea datelor

V.5.4. Rezultate

V.5.4.1. Analiza și interpretarea datelor la pretest

V.5.4.2. Analiza și interpretarea datelor la posttest

V.5.4.2.1. Analiza rezultatelor intervenției asupra conduitei moral-civice la pretest și posttest la nivel global

V.5.4.3. Analiza și interpretarea rezultatelor la retest

V.5.4.3.1. Analiza rezultatelor la retest la nivel global

V.5.4.3.2. Efectul intervenției pentru fiecare valoare investigată între pretest și retest

V.5.4.4. Analiza longitudinală a evoluției conduitei moral-civice pe baza datelor observaționale

V.5.4.5. Analiza datelor de cercetare obținute prin metoda studiul de caz

V.5.5. Concluzii desprinse din Studiul IV

V.6. STUDIUL V: ANALIZA CALITATIVĂ POST-INTERVENȚIE: PERCEPȚIILE CADRELOR DIDACTICE ASUPRA IMPLEMENTĂRII STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA CONDUITEI MORAL-CIVICE LA PREȘCOLARI

V.6.1. Introducere

V.6.2. Obiective

V.6.3. Metodologia cercetării

V.6.3.1. Metoda interviului

V.6.3.2. Participanți

V.6.3.4. Analiza datelor

V.6.4. Rezultate

V.6.4.1. Analize tematice per item

V.6.4.2. Concluzii desprinse din Studiul V

CAPITOLUL V.7. CONCLUZII GENERALE ȘI DISCUȚII

V.7.1. Concluzii derivate din analiza fundamentării teoretice

V.7.2. Concluzii desprinse din demersul de tip experimental întreprins

V.7.2.1. Concluzii desprinse din Studiul I

V.7.2.2. Concluzii desprinse din Studiul II

V.7.2.3. Concluzii desprinse din Studiul III

V.7.2.4. Concluzii desprinse din Studiul IV

V.7.2.5. Concluzii desprinse din Studiul V

V.7.3. Limitele cercetării

V.7.4. Direcții viitoare de studiu

V.7.5. Cuvânt de încheiere

REFERINȚE

ANEXE

Anexa 1: CHESTIONAR pentru cadrele didactice din învățământul preșcolar

Anexa 2: CHESTIONAR privind particularități ale dezvoltării moral-civice la preșcolari

Anexa 3: MATRICEA DE SPECIFICAȚIE

Anexa 4: PRETESTUL

Anexa 5: MATRICEA DE CORELARE A VALORILOR MORALE CU DOCUMENTELE DE POLITICĂ EDUCAȚIONALĂ

Anexa 6: PLANIFICARE PE O SĂPTĂMÂNĂ (MODEL)

Anexa 7: PROIECT DIDACTIC (MODEL)

Anexa 8: PAȘAPORTUL VALORILOR

Anexa 9: GHID DE INTERVIU pentru cadrele didactice de la grupul experimental

Anexa 10: OPȚIONAL EDUCAȚIE MORAL-CIVICĂ

Anexa 11: FIȘA DE OBSERVARE A COMPORTAMENTULUI

REZUMAT

Teza de doctorat cu titlul „Valorificarea strategiilor didactice moderne în formarea conduitei moral-civice la preșcolari în contextul societății democratice” investighează impactul utilizării strategiilor didactice moderne asupra dezvoltării conduitei morale și civice a copilului preșcolar. Cercetarea evidențiază faptul că strategiile didactice moderne nu reprezintă doar modalități inovative de organizare a procesului educațional, ci constituie instrumente esențiale în formarea unei conduite autonome, responsabile și adaptate valorilor societății democratice.

Capitolul I analizează fundamentele conceptuale ale educației morale și civice, evidențiind rolul educației ca funcție socială esențială și promovând implicarea activă a copilului în propria formare. Se subliniază faptul că educația morală depășește transmiterea de norme, vizând dezvoltarea unei conștiințe responsabile. Capitolul II explorează dimensiunile psihopedagogice ale dezvoltării morale la preșcolari, accentuând rolul valorilor, al strategiilor didactice și al colaborării familie-grădiniță. Capitolul III fundamentează, din perspectivă normativă, necesitatea educației moral-civice în învățământul preșcolar. Capitolul IV abordează strategiile didactice moderne, evidențiind contribuția acestora la formarea conduitei prin implicare activă și dezvoltarea responsabilității. Capitolul V este consacrat prezentării cercetării aplicative, structurată în cinci studii interdependente. Studiul I a evidențiat existența unui profil axiologic coerent la nivelul cadrelor didactice, caracterizat prin valorizarea responsabilității, empatiei, respectului și prieteniei, precum și prin integrarea acestor valori în practica educațională. Studiul II arată că strategiile didactice moderne sunt preferate și utilizate frecvent de educatoare, fiind percepute ca mai eficiente decât metodele tradiționale în dezvoltarea competențelor socio-emoționale și a comportamentelor prosoziale. Studiul III a evidențiat rolul central al emoțiilor morale în susținerea comportamentelor prosoziale, vinovăția fiind cel mai puternic predictor pozitiv, în timp ce rușinea are efecte inhibitoare, iar mândria un rol limitat. Studiile IV și V au investigat, respectiv confirmat eficiența programului educațional bazat pe strategii didactice moderne, evidențiind o creștere semnificativă a rezultatelor privind conduita moral-civică în grupul experimental și sugerând impactul deosebit asupra valorilor relaționale, precum prietenia, responsabilitatea și toleranța.

Cuvinte cheie: strategii didactice moderne; educație moral-civică; comportamente prosoziale; valori morale; dezvoltare socio-emoțională.

THESIS ABSTRACT

The doctoral thesis entitled „The Use of Modern Didactic Strategies in Developing Moral-Civic Conduct in Preschoolers in the Context of a Democratic Society” investigates the impact of using modern teaching strategies on the development of moral and civic behavior in preschool children. The research highlights that modern teaching strategies are not merely innovative ways of organizing the educational process, but essential tools in fostering autonomous, responsible behavior aligned with the values of a democratic society.

Chapter I analyzes the conceptual foundations of moral and civic education, emphasizing the role of education as a fundamental social function and promoting the active involvement of the child in their own development. It underlines that moral education goes beyond the transmission of norms, aiming at the development of a responsible conscience. Chapter II explores the psycho-pedagogical dimensions of moral development in preschoolers, highlighting the role of values, teaching strategies, and family-kindergarten collaboration. Chapter III provides a normative framework supporting the necessity of moral and civic education in preschool education. Chapter IV addresses modern teaching strategies, emphasizing their contribution to behavior formation through active engagement and the development of responsibility. Chapter V is dedicated to the presentation of the applied research, structured into five interdependent studies. Study I revealed the existence of a coherent axiological profile among teachers, characterized by the promotion of responsibility, empathy, respect, and friendship, as well as the integration of these values into educational practice. Study II demonstrated that modern teaching strategies are preferred and frequently used by educators, being perceived as more effective than traditional methods in developing socio-emotional competencies and prosocial behaviors. Study III highlighted the central role of moral emotions in supporting prosocial behavior, with guilt emerging as the strongest positive predictor, while shame showed inhibitory effects and pride a limited role. Studies IV and V investigated and confirmed the effectiveness of the educational program based on modern teaching strategies, highlighting a significant increase in the results regarding moral-civic conduct in the experimental group and suggesting a particular impact on relational values, such as friendship, responsibility and tolerance.

Keywords: modern teaching strategies; moral and civic education; prosocial behavior; moral values; socio-emotional development.

CAPITOLUL I. EDUCAȚIA MORALĂ ȘI CIVICĂ ÎN SOCIETATEA DEMOCRATICĂ CONTEMPORANĂ

Analiza realizată în acest prim capitol evidențiază faptul că educația morală și civică reprezintă dimensiuni fundamentale ale formării individului, fiind strâns corelate cu dinamica societății democratice și cu procesele de socializare. Educația nu se limitează la transmiterea de cunoștințe, ci contribuie decisiv la interiorizarea valorilor, la dezvoltarea responsabilității și la formarea unei conduite sociale adecvate.

Totodată, complexitatea moralei și diversitatea perspectivelor teoretice subliniază necesitatea unei abordări educaționale integrate, în care dimensiunile cognitive, afective și comportamentale să fie corelate în mod coerent. În mod particular, educația timpurie se conturează ca un context esențial pentru formarea bazelor conduitei moral-civice, prin experiențe de învățare relevante și interacțiuni sociale semnificative.

La nivelul practicii educaționale se mențin încă anumite limite, determinate de predominanța metodelor tradiționale și de dificultatea de a transpune valorile în comportamente concrete. Această situație evidențiază necesitatea explorării rolului strategiilor didactice moderne în formarea conduitei moral-civice la preșcolari, aspect care fundamentează demersul cercetării de față.

CAPITOLUL II. REPERE TEORETICE ȘI APLICATIVE PRIVIND EDUCAȚIA MORALĂ ȘI EDUCAȚIA CIVICĂ ÎN PREȘCOLARITATE

Fundamentarea teoretico-aplicativă realizată, evidențiază faptul că dezvoltarea și formarea conduitei moral-civice la preșcolari reprezintă un proces complex, multidimensional, rezultat al interacțiunii dintre componentele cognitive, emoționale și comportamentale, în contexte variate de socializare. Moralitatea timpurie nu este o simplă interiorizare a normelor, ci un proces activ de construcție, mediat de relațiile sociale, de experiențele educaționale și de influențele socio-culturale.

Analiza valorilor morale și civice, a mecanismelor de formare și a rolului familiei și al grădiniței subliniază importanța unor contexte educaționale coerente, bazate pe modelare, participare activă și experiențe de învățare relevante. Totodată, rezultă că dezvoltarea conduitei nu poate fi separată de dimensiunea emoțională și de procesele de autoreglare,

acestea având un rol esențial în transformarea valorilor în comportamente concrete (Alaçam et al., 2025).

Demersurile teoretice și metodologice analizate evidențiază dificultatea evaluării valorilor morale la această vârstă, precum și necesitatea utilizării unor instrumente și strategii integrate, capabile să surprindă atât dimensiunea latentă a valorilor, cât și manifestările comportamentale ale acestora.

Se constată existența unui decalaj între fundamentele conceptuale și practicile educaționale, în special în ceea ce privește operaționalizarea valorilor în contexte didactice autentice și eficiența strategiilor utilizate în formarea conduitei moral-civice. Se impune investigarea rolului strategiilor didactice moderne în facilitarea dezvoltării valorilor și în transformarea acestora în conduite autonome și responsabile la preșcolari, ceea ce justifică necesitatea cercetării de față.

CAPITOLUL III. CADRUL NORMATIV-LEGISLATIV PRIVIND NECESITATEA REALIZĂRII EDUCAȚIEI MORALE ȘI A EDUCAȚIEI CIVICE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREȘCOLAR

Analiza cadrului normativ-legislativ evidențiază faptul că educația morală și civică în învățământul preșcolar este o dimensiune fundamentală, susținută coerent la nivel internațional, european și național. Documentele analizate consacră dreptul copilului la o educație orientată spre dezvoltarea valorilor, a competențelor sociale și a participării active în societate, subliniind rolul esențial al grădiniței în acest proces.

Cadrul legislativ nu doar definește finalitățile educației moral-civice, ci indică și direcții metodologice clare, accentuând necesitatea utilizării unor strategii didactice moderne, interactive și centrate pe copil. La nivel național și instituțional, aceste orientări sunt transpuse în reglementări concrete, care responsabilizează cadrele didactice și structurează practicile educaționale. Cercetarea privind valorificarea strategiilor didactice moderne în formarea conduitei moral-civice la preșcolari este pe deplin justificată, întrucât răspunde nevoii de a corela exigențele normative cu realitatea pedagogică. Demersul investigativ se înscrie într-o direcție necesară de optimizare a practicilor educaționale și de susținere a formării unor viitori cetățeni responsabili și activi.

CAPITOLUL IV. REPERE ISTORICE ȘI TEORETICE PRIVIND VALORIFICAREA STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE LA PREȘCOLARI

Analiza evoluției strategiilor didactice evidențiază trecerea de la metode tradiționale, centrate pe transmiterea informației, la strategii moderne, flexibile și centrate pe copil, orientate spre participare activă, colaborare și învățare prin experiență. Strategia didactică se conturează ca un cadru integrator care corelează metodele, mijloacele și formele de organizare, în funcție de finalitățile educaționale și de particularitățile de vârstă ale preșcolarilor.

Strategiile moderne se remarcă prin capacitatea de a stimula dezvoltarea globală a copilului, îmbinând dimensiunea cognitivă, socio-emoțională și morală. Utilizarea metodelor interactive, a jocului, a învățării prin cooperare și experiență, precum și integrarea tehnologiilor digitale contribuie la crearea unor contexte autentice de învățare, favorabile interiorizării valorilor și formării conduitei moral-civice.

În același timp, eficiența acestor strategii depinde de modul în care sunt integrate în activitatea didactică, inclusiv în rutina zilnică, în proiecte educaționale și în activități opționale, precum și de capacitatea educatorului de a adapta demersul didactic la nevoile și particularitățile copiilor.

Strategiile didactice moderne reprezintă un instrument esențial pentru realizarea educației moral-civice în învățământul preșcolar, oferind premisele necesare pentru dezvoltarea unor comportamente autonome, responsabile și adaptate cerințelor societății contemporane.

CAPITOLUL V.1. CERCETARE PSIHOPEdagogică PRIVIND VALORIFICAREA STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA LA PREȘCOLARI A CONDUITEI ADECVATE CONVIEȚUIRII ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ

V.2. STUDIUL I. OPINIA EDUCATOARELOR PRIVIND ROLUL VALORILOR MORALE ȘI CIVICE ÎN EDUCAȚIA FORMALĂ A PREȘCOLARILOR

Analiza integrată a rezultatelor permite formularea unor concluzii nuanțate, susținute atât prin indicatori statistici, cât și prin date procentuale relevante. Percepția succesului educațional este puternic orientată către valorile democratice, 77,9% dintre respondenți

indicând niveluri ridicate („în mare măsură” - 42,0% și „în foarte mare măsură” - 35,9%). Corelațiile statistice evidențiază relații pozitive, dar reduse ca intensitate percepția succesului educațional orientat spre valori democratice cu vârsta ($p = 0,084$; $p < 0,05$) și vechimea ($p = 0,195$; $p < 0,001$). Aceste rezultate indică faptul că experiența profesională are un impact mai consistent decât vârsta asupra consolidării unei perspective axiologice asupra succesului educațional.

Există diferențe semnificative statistic între domenii ($\chi^2(7) = 584,564$; $p < 0,001$). Domeniul Educație pentru societate este dominant, cu 77% dintre respondenți acordând calificativul maxim, și o medie de 4,62. Activitatea matematică are cea mai scăzută medie (3,37), confirmând o percepție diferențiată asupra potențialului formativ axiologic. Aceste date indică o orientare clară spre domeniile cu conținut social explicit.

Valorile personale declarate sunt predominant prosociale: responsabilitatea (18,3%), prietenia (13,9%), toleranța (13,0%) și respectul (12,3%). Acestea se regăsesc constant și în activitatea didactică, fiind confirmate prin itemii Q6, Q8 și Q9. Distribuția valorilor evidențiază o ușoară predominare a celor colective (54,5%) față de cele individuale (45,5%), ceea ce reflectă specificul relațional al educației preșcolare.

Toate valorile analizate sunt evaluate pozitiv, însă valorile morale sunt ușor dominante (media 4,51) comparativ cu cele civice (media 4,54, dar cu distribuție mai uniformă). Valorile precum disciplină (62,2%), prietenie (63,1%) și politețe (62,8%) sunt cel mai frecvent apreciate la nivel maxim, în timp ce recunoștința are o distribuție mai eterogenă (31,6% nivel mediu). Testul Friedman confirmă diferențe semnificative ($\chi^2(9) = 178,032$; $p < 0,001$), evidențiind o ierarhie clară a valorilor.

În selecția valorilor prioritare, prietenia ocupă primul loc (34,83%), urmată de toleranță (29,23%) și dreptate (26,90%). Testul Cochran indică diferențe semnificative între frecvențe ($Q = 57,392$; $p < 0,001$). Se evidențiază asocieri semnificative pentru anumite valori, de exemplu între prietenie și nivelul studiilor ($p = 0,037$) sau mediul de proveniență ($p = 0,006$), ceea ce sugerează influențe contextuale asupra ierarhiilor valorice.

Rolurile valorilor sunt evaluate la niveluri foarte ridicate, cu medii între 4,26 și 4,63. De exemplu, 63,76% dintre respondenți consideră „manifestarea prieteniei” ca fiind „foarte importantă”, iar 58,94% indică același nivel pentru dezvoltarea stimei de sine. Testul Friedman ($\chi^2(9) = 269,113$; $p < 0,001$) confirmă diferențe semnificative între roluri, indicând o ierarhie funcțională în percepțiile cadrelor didactice.

Percepția asupra implicării părinților este pozitivă, 62,5% dintre respondenți indicând niveluri ridicate („mare” și „foarte mare”). Totuși, aproximativ 22,5% semnalează niveluri

scăzute, sugerând variabilitate contextuală. Diferențele între mediul urban și rural sunt semnificative ($p = 0,003$), iar corelațiile indică influențe ale vechimii ($p = 0,366$) și nivelului studiilor ($p = -0,222$).

Reacțiile dominante sunt pozitive și orientate spre dezvoltare: 37,94% exprimă bucurie pentru eficiența metodelor, iar 27,83% motivație pentru perfecționare. Testul Cochran confirmă diferențe semnificative ($Q = 77,840$; $p < 0,001$). Se observă o tendință mai accentuată spre reflecție critică în mediul rural (22,7% față de 14,7% în urban; $p = 0,009$).

Analiza calitativă relevă utilizarea frecventă a metodelor interactive: povestirea (33%), jocul de rol (27%) și exemplul personal (18%). Valorile formate apar în 65% dintre răspunsuri, iar transformările comportamentale în 44%, confirmând eficiența intervențiilor didactice. Aceste rezultate validează relația directă dintre strategiile utilizate și dezvoltarea conduitei moral-civice.

V.3. STUDIUL II. ROLUL STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA VALORILOR MORAL-CIVICE

Analiza integrată a datelor cantitative și calitative configurează o imagine coerentă, dar nuanțată, a modului în care strategiile didactice moderne sunt valorizate, utilizate și operaționalizate în educația moral-civică la nivel preșcolar. Sintetizarea răspunsurilor la întrebările de cercetare evidențiază o serie de tendințe convergente, care susțin ipoteza unei transformări progresive a practicii pedagogice.

Rezultatele statistice confirmă existența unor diferențe semnificative între atenția acordată strategiilor tradiționale și celor moderne ($Z = -2,841$; $p = 0,004$), indicând o orientare sistematică a cadrelor didactice către abordări contemporane. Această orientare nu presupune însă o substituție completă a metodelor tradiționale, ci mai degrabă o dinamică de tranziție, în care acestea continuă să fie valorificate contextual, în funcție de specificul situațiilor didactice.

În același registru interpretativ, corelația pozitivă, dar de intensitate redusă ($p = 0,109$; $p = 0,006$), dintre atitudini și practici sugerează o corespondență parțială între valorizarea declarativă a strategiilor moderne și utilizarea lor efectivă. Acest decalaj indică faptul că asumarea conceptuală a paradigmei moderne nu este întotdeauna însoțită de o implementare constantă, fiind mediată de factori externi precum resursele disponibile, constrângerile de timp sau contextul instituțional.

Datele calitative consolidează această interpretare, relevând un consens robust în rândul cadrelor didactice asupra beneficiilor strategiilor moderne. Acestea sunt asociate cu implicarea activă a copiilor, creșterea motivației, stimularea creativității, învățarea prin descoperire, dezvoltarea cooperării și a gândirii critice. O astfel de perspectivă reflectă internalizarea unei paradigme pedagogice centrate pe copil, în care procesul de învățare devine participativ, experiențial și contextualizat.

Din perspectiva formării valorilor, rezultatele testului Friedman ($\chi^2(9) = 709,597$; $p < 0,001$) indică diferențe semnificative între frecvența cultivării diverselor valori morale în corelație cu utilizarea strategiilor moderne. Se constată o valorizare constantă a dimensiunilor relaționale, precum prietenia, responsabilitatea și generozitatea, în timp ce toleranța apare ca o zonă mai puțin abordată. Această discrepanță sugerează dificultăți în operaționalizarea valorilor complexe, care presupun gestionarea diferențelor și a situațiilor conflictuale.

În același timp, analiza diferențelor dintre metodele didactice utilizate ($\chi^2(11) = 31,04$; $p < 0,001$) evidențiază persistența unei ponderi ridicate a metodelor tradiționale cu valențe narative și modelatoare, precum povestirea și exemplul moral. Metodele moderne de tip investigativ sau reflexiv sunt utilizate mai rar, ceea ce conturează un model pedagogic de tip hibrid, în care elementele tradiționale și moderne coexistă și se completează.

Un alt rezultat relevant vizează asocierea dintre frecvența utilizării strategiilor moderne și tipologia efectelor observate la copii. Cadrele didactice care integrează constant aceste strategii raportează efecte pozitive la nivelul comunicării, motivației și capacității de operare cognitivă, în timp ce absența utilizării este corelată cu lipsa acestor beneficii. Această relație sugerează că experiența directă de utilizare, constituie un factor esențial în consolidarea percepției asupra eficienței.

Discursul educatoarelor conturează, de asemenea, un model coerent de dezvoltare morală susținut de strategiile moderne, centrat pe dimensiuni precum empatia, responsabilitatea, cooperarea, autonomia și comunicarea. Aceste dimensiuni se aliniază atât cu domeniile Curriculumului pentru educație timpurie, cât și cu reperele teoretice ale dezvoltării morale, indicând o convergență solidă între practică, cadrul curricular și fundamentarea conceptuală.

În pofida acestor valențe pozitive, analiza tematică evidențiază existența unor obstacole structurale semnificative, precum lipsa resurselor, constrângerile de timp, dimensiunea grupelor, insuficiența formare profesională și implicarea limitată a familiei. Aceste dificultăți explică, în mare măsură, decalajul dintre valorizarea strategiilor moderne și

aplicarea lor sistematică, sugerând că eficiența implementării depinde nu doar de competența individuală a cadrului didactic, ci și de condițiile sistemice în care aceasta se realizează.

V.4. STUDIUL III. PARTICULARITĂȚI ALE DEZVOLTĂRII MORAL-CIVICE LA PREȘCOLARI - STUDIU PREEXPERIMENTAL

Rezultatele obținute permit conturarea unei imagini coerente asupra nivelului de dezvoltare al comportamentelor prosociale și al emoțiilor morale la copiii cu vârsta de 5-6 ani, precum și asupra relațiilor dintre aceste dimensiuni.

Analiza descriptivă indică faptul că atât comportamentele prosociale, cât și emoțiile morale se situează, în general, la un nivel moderat de dezvoltare. În plan comportamental, disponibilitatea de a oferi și comportamentul de ajutorare sunt mai frecvent manifestate decât comportamentele de consolare, acestea din urmă înregistrând valori mai reduse, ceea ce sugerează o maturizare mai lentă a răspunsurilor empaticice complexe. Din perspectiva emoțiilor morale, mândria prezintă cele mai ridicate niveluri, fiind urmată de vină, în timp ce rușinea apare mai puțin intens exprimată. Acest profil evidențiază faptul că mecanismele de întărire pozitivă și autoreglare morală sunt mai bine conturate decât cele cu valență inhibitivă.

Relațiile identificate prin analizele de corelație confirmă existența unor asocieri semnificative între emoțiile morale și comportamentele prosociale. Vinovăția se remarcă prin corelații pozitive consistente cu toate formele de comportament prosocial, sugerând un rol central în orientarea copilului către acțiuni de reparare și sprijin. În opoziție, rușinea se asociază negativ cu aceste comportamente, indicând un posibil efect inhibitiv, în special asupra celor care implică inițiativă. Mândria prezintă relații pozitive de intensitate redusă, sugerând un rol complementar în susținerea conduitei prosociale.

Rezultatele analizelor de regresie întăresc aceste constatări, evidențiind faptul că emoțiile morale constituie predictorii relevanți ai comportamentelor prosociale, depășind ca pondere explicativă variabilele demografice. Vinovăția se evidențiază drept cel mai puternic predictor pozitiv pentru toate dimensiunile analizate (oferire, ajutorare și consolare), configurându-se ca element central al funcționării morale. Rușinea contribuie negativ la explicarea comportamentelor de tip acțional, fără a influența semnificativ comportamentele de consolare, în timp ce mândria nu înregistrează o contribuție predictivă semnificativă, sugerând mai degrabă un rol indirect, de consolidare a comportamentelor deja internalizate.

În ceea ce privește variabilele demografice, rezultatele indică diferențe semnificative în funcție de mediul de proveniență și gen. Copiii din mediul rural manifestă niveluri mai ridicate ale comportamentelor prosociale comparativ cu cei din mediul urban, diferență care se menține, în anumite cazuri, și după controlul influenței emoțiilor morale. De asemenea, fetele tind să manifeste mai frecvent comportamente prosociale decât băieții, însă acest efect devine mai puțin consistent în modelele care includ emoțiile morale, menținându-se semnificativ doar pentru comportamentul de ajutorare.

V.5. STUDIUL IV: VALORIFICAREA STRATEGIILOR MODERNE ÎN PROMOVAREA VALORILOR MORALE ȘI CIVICE LA PREȘCOLARI. CERCETARE EXPERIMENTALĂ

Studiul IV și-a propus prezentarea, analiza și interpretarea rezultatelor unui program de intervenție educațională bazat pe strategii didactice moderne în promovarea valorilor morale și civice la copiii de vârstă preșcolară. Rezultatele obținute confirmă ipotezele formulate, fiind în acord cu literatura de specialitate care evidențiază rolul abordărilor interactive, participative și reflexive în optimizarea dezvoltării moral-civice timpurii. Analiza datelor relevă o creștere semnificativă a scorului global al indicilor conduitei moral-civice în grupul experimental între pretest și posttest-retest.

Rezultatele susțin dezvoltarea morală ca proces integrativ care implică interacțiunea dintre dimensiuni cognitive, emoționale și comportamentale, facilitate de experiențe sociale și procese reflexive. Acestea argumentează necesitatea integrării sistematice a strategiilor didactice moderne în educația timpurie, nu ca intervenții izolate, ci ca demersuri pedagogice coerente, adaptate specificului dezvoltării preșcolare. Rolul cadrului didactic se reconfigurează, astfel, de la transmiterea normelor la facilitarea reflecției morale și a implicării active a copiilor în situații de învățare relevante.

Ipoteza cercetării conform căreia utilizarea strategiilor didactice moderne contribuie la dezvoltarea conduitei moral-civice se confirmă parțial, nu toate valorile fiind semnificativ influențate de intervenție. Analiza diferențiată a valorilor morale evidențiază un impact mai pronunțat al intervenției asupra unor dimensiuni precum prietenia, dreptatea, toleranța, responsabilitatea, recunoștința și egalitatea, valori strâns corelate cu comportamentele prosociale și cu dezvoltarea empatiei. Valori precum generozitatea, libertatea, politețea și disciplina nu au înregistrat diferențe semnificative, aspect explicabil prin faptul că acestea

sunt deja integrate în practicile educaționale curente, fiind consolidate prin rutine zilnice și reguli de comportament, ceea ce justifică nivele similare în grupul experimental și în cel de control în ciuda intervenției.

Analiza datelor obținute cu ajutorul fișelor de observație completate de educatoare indică faptul că intervenția a avut un puternic impact asupra dezvoltării conduitei morale. Povestirea se remarcă prin cadru accesibil oferit, încărcat afectiv, favorizând înțelegerea valorilor, în timp ce metodele interactive au facilitat transpunerea acestora în comportamente concrete. Dealtfel, educatoarele au evidențiat constant implicarea emoțională a copiilor în activitățile de tip narativ, rolul jocului de rol în exersarea comportamentelor și capacitatea dramatizării de a genera manifestări spontane în jocul liber. Metodele tradiționale, utilizate izolat, au avut un impact mai redus asupra comportamentului, dovedindu-se mai eficiente atunci când au fost integrate în combinație cu strategii interactive.

Analiza integrată a datelor din cele cinci studii de caz evidențiază, la nivel de tendință, faptul că intervenția educațională bazată pe strategii didactice interactive produce schimbări consistente și convergente în dezvoltarea conduitei moral-civice la preșcolari, pentru toate aspectele vizate. Deși copiii au pornit de la niveluri diferite de impulsivitate, rigiditate sau inhibiție, toți au înregistrat progrese notabile și stabile în direcția cooperării, toleranței, generozității, prieteniei și autoreglării, evidențiind trecerea de la comportamente dependente de control extern la conduite internalizate, flexibile și adaptative. Rezultatele confirmă rolul determinant al experiențelor educaționale interactive în restructurarea repertoriului socio-moral, precum și importanța corelării domeniului cognitiv cu cel emoțional în dezvoltarea moralității pentru consolidarea și generalizarea achizițiilor în contexte variate.

V. 6. STUDIUL V: ANALIZA CALITATIVĂ POST-INTERVENȚIE: PERCEPȚIILE CADRELOR DIDACTICE ASUPRA IMPLEMENTĂRII STRATEGIILOR DIDACTICE MODERNE ÎN FORMAREA CONDUITEI MORAL-CIVICE LA PREȘCOLARI

Analiza calitativă post-intervenție evidențiază faptul că programul educațional bazat pe utilizarea strategiilor didactice moderne a fost perceput de cadrele didactice ca un demers coerent, relevant și eficient în formarea conduitei moral-civice la preșcolari. Rezultatele indică o convergență ridicată a percepțiilor educatoarelor în ceea ce privește utilitatea

structurii metodologice, eficiența strategiilor experiențiale și impactul pozitiv asupra comportamentelor prosociale ale copiilor.

Intervenția a generat schimbări vizibile și consistente la nivelul valorilor morale și civice investigate, facilitând trecerea de la comportamente induse la comportamente autonome, interiorizate. Strategiile bazate pe învățarea prin acțiune, precum jocul de rol, dramatizarea și activitățile practice, au fost identificate ca fiind cele mai eficiente, datorită capacității lor de a ancora valorile în experiențe reale și de a stimula implicarea activă a copiilor.

Studiul relevă existența unor provocări specifice contextului educațional, în special legate de constrângerile de timp, heterogenitatea grupelor și necesitatea adaptării nivelului de abstractizare al activităților. Aceste dificultăți nu au diminuat însă eficiența intervenției, ci au determinat cadrele didactice să dezvolte strategii de adaptare și flexibilizare, consolidând astfel dimensiunea reflexivă a practicii pedagogice.

Un rezultat semnificativ al studiului îl constituie impactul asupra cadrelor didactice, evidențiat prin reconfigurarea stilului didactic, creșterea capacității de observare a comportamentelor și dezvoltarea unei abordări centrate pe proces și pe reflecție. Intervenția a contribuit la îmbunătățirea relației educatoare-copii, generând un climat educațional bazat pe încredere, comunicare autentică și participare activă.

În ceea ce privește sustenabilitatea, rezultatele confirmă faptul că intervenția este percepută ca fiind integrabilă în rutina zilnică a grădiniței, oferind un cadru stabil și adaptabil pentru formarea valorilor moral-civice. Necesitatea unor resurse suplimentare și a implicării părinților este evidențiată ca direcție de dezvoltare, în vederea consolidării și extinderii impactului educațional.

Studiul confirmă că strategiile didactice moderne, utilizate într-un cadru structurat și reflexiv, reprezintă un instrument eficient pentru dezvoltarea conduitei moral-civice la preșcolari, contribuind simultan la transformarea practicii didactice și la consolidarea unei educații timpurii centrate pe valori. Sugestiile formulate de cadrele didactice privind introducerea unui opțional de educație moral-civică, coroborate cu rezultatele cercetării, au condus la elaborarea unui draft pentru un astfel de demers curricular, orientat spre asigurarea continuității și structurării sistematice a formării valorilor moral-civice în educația timpurie.

CAPITOLUL V.7. CONCLUZII GENERALE ȘI DISCUȚII

Analiza integrată a fundamentării teoretice evidențiază faptul că educația morală și civică în perioada preșcolară reprezintă un proces complex, multidimensional și profund contextual, situat la intersecția dintre cerințele societății democratice, particularitățile dezvoltării copilului și cadrul normativ care reglementează actul educațional. Formarea conduitei moral-civice nu se reduce la transmiterea de norme și valori, ci presupune un proces activ de construcție și interiorizare, mediat de experiențe de învățare semnificative, de interacțiuni sociale și de influențe socio-culturale, fiind rezultatul interacțiunii dintre copil și mediul educațional, familial și comunitar (Ongley & Malti, 2014; Malti et al., 2012; Kaßecker et al., 2025).

Aceste rezultate confirmă orientările contemporane din literatura de specialitate, care subliniază caracterul social și constructiv al dezvoltării morale, dar evidențiază, totodată, necesitatea depășirii modelelor tradiționale, centrate exclusiv pe conformare. Educația timpurie se conturează ca un spațiu privilegiat al socializării morale, în care valorile sunt nu doar transmise, ci transformate în comportamente observabile, prin participarea activă a copilului (Durlak et al., 2011; Jones et al., 2017). Complementaritatea dintre dimensiunea morală și cea civică susține ideea că valorile individuale capătă relevanță doar în măsura în care sunt exprimate în contexte sociale, ceea ce conferă educației moral-civice un caracter integrat și funcțional (Thornberg & Oğuz, 2016).

Analiza evidențiază o serie de tensiuni și limite între planul teoretic și cel practic. Deși cadrul conceptual și normativ subliniază importanța formării unor indivizi autonomi, responsabili și implicați social, în practică se constată dificultăți în operaționalizarea valorilor în comportamente concrete și în realizarea unor parteneriate educaționale eficiente. Acest decalaj, semnalat și în literatura de specialitate (Jeynes, 2012), indică faptul că simpla asumare declarativă a valorilor nu este suficientă, fiind necesare contexte didactice care să faciliteze internalizarea și aplicarea acestora în situații reale.

Strategiile didactice moderne dobândesc un rol determinant în optimizarea procesului de formare moral-civică, prin modul în care susțin implicarea activă și dezvoltarea conduitei copilului. Tranziția de la modele tradiționale, centrate pe transmiterea informației, la abordări centrate pe copil și pe învățare activă reflectă o schimbare de paradigmă, susținută de cercetările recente (Hattie, 2008). Caracterul interactiv, flexibil și experiențial al acestor strategii creează contexte autentice de învățare, în care copiii pot experimenta, reflecta și

interioriza valori morale, facilitând trecerea de la nivel declarativ la comportament efectiv (Hmelo-Silver et al., 2007; Carter, 2009).

Discuția asupra eficienței acestor strategii evidențiază rolul central al metodelor activ-participative, precum jocul de rol, dramatizarea, povestirea sau învățarea colaborativă, în dezvoltarea competențelor socio-emoționale și în formarea comportamentelor prosociale (Eisenberg et al., 2015; Gillies, 2016). Aceste rezultate susțin ideea că educația moral-civică nu poate fi redusă la un demers teoretic, ci trebuie să fie organizată ca un proces experiențial, în care copilul este implicat activ în situații relevante de învățare (Gillies, 2014).

Totodată, analiza sugerează că eficiența demersului educațional este condiționată de o abordare echilibrată, care să valorifice complementar strategiile tradiționale și moderne (Cucos, 2014), precum și de integrarea adecvată a tehnologiilor digitale (OECD, 2021). Includerea sistematică a strategiilor moderne în rutina zilnică și în activitățile tematice sau opționale apare ca un factor determinant pentru facilitarea transferului valorilor în comportamentul cotidian al copiilor (Yalçın, 2021).

Aceste rezultate evidențiază faptul că fundamentarea teoretică nu doar susține, ci impune necesitatea investigării empirice a modului în care strategiile didactice moderne contribuie la formarea conduitei moral-civice la preșcolari. Demersul de cercetare al prezentei lucrări se justifică prin nevoia de a reduce decalajul dintre teorie și practică și de a identifica modalități eficiente de formare a unor comportamente autonome, responsabile și adaptate valorilor societății democratice contemporane, în cadrul unei educații centrate pe copil și orientate spre dezvoltarea globală a personalității (Durlak et al., 2011; Taylor et al., 2017).

V.7.2. Concluzii desprinse din demersul de tip experimental întreprins

V.7.2.1. Concluzii desprinse din Studiul I

Rezultatele cercetării indică faptul că educatoarele consideră educația morală și civică o componentă fundamentală a procesului instructiv-formativ desfășurat în perioada preșcolară, atribuindu-i un rol important în dezvoltarea conduitei copilului și în pregătirea acestuia pentru integrarea socială într-un cadru democratic. Perspectivele exprimate de cadrele didactice reflectă o orientare educațională preocupată de dimensiunea relațională și valorică a formării timpurii, în cadrul căreia accentul este plasat asupra construirii unor comportamente sociale adecvate și a unei raportări echilibrate la ceilalți. Importanța acordată unor valori precum prietenia, dreptatea, toleranța sau responsabilitatea evidențiază preocuparea pentru formarea unei conduite bazate pe respect reciproc și conviețuire armonioasă.

Corelarea rezultatelor cantitative cu datele obținute prin analiza calitativă evidențiază concordanța dintre convingerile educatoarelor și modalitățile pedagogice utilizate în activitatea desfășurată la grupă. Activitățile interactive, strategiile narative și jocurile de rol sunt asociate cu dezvoltarea comportamentelor prosociale și cu ameliorarea relațiilor dintre copii, fiind percepute ca experiențe formative cu impact asupra interiorizării valorilor morale și civice. Datele obținute susțin importanța contextelor educaționale autentice și a climatului relațional din grădiniță, în cadrul cărora copilul își construiește conduita prin participare directă, interacțiune și contact permanent cu modele comportamentale semnificative.

Analiza rezultatelor relevă influența experienței profesionale și a particularităților contextului educațional asupra modului în care cadrele didactice promovează educația moral-civică în preșcolaritate. Diferențele identificate în raport cu mediul educațional și percepția sprijinului familial evidențiază existența unor condiționări contextuale care influențează eficiența intervențiilor formative și modul de valorizare a dimensiunii axiologice a educației.

Noutatea adusă de Studiul I constă în configurarea unei perspective empirice integrate asupra modului în care educatoarele percep rolul valorilor morale și civice în educația formală a preșcolarilor, prin corelarea valorilor personale, a valorilor promovate didactic, a domeniilor curriculare, a susținerii familiale, a variabilelor socio-profesionale și a modelelor concrete de succes pedagogic. Spre deosebire de studiile care abordează educația morală preponderent la nivel teoretic, curricular sau prin exemple aplicative izolate, acest studiu evidențiază structura internă a reprezentărilor axiologice ale educatoarelor și modul în care acestea se reflectă în practica educațională.

V.7.2.2. Concluzii desprinse din Studiul II

Analiza integrată a datelor evidențiază o orientare clară a practicii pedagogice către strategiile didactice moderne, confirmată de diferențele statistic semnificative identificate între acestea și metodele tradiționale. Rezultatele indică nu o substituție, ci o etapă de tranziție, caracterizată prin coexistența și complementaritatea celor două tipuri de abordări. Corelația redusă dintre atitudini și practici sugerează existența unui decalaj între valorizarea declarativă și aplicarea efectivă, ceea ce reflectă influența unor factori contextuali asupra implementării.

Strategiile moderne sunt asociate, atât în plan cantitativ, cât și calitativ, cu beneficii semnificative la nivelul implicării, motivației, creativității și dezvoltării competențelor sociale și cognitive ale copiilor. Acestea susțin formarea unor valori morale esențiale, în special cele de natură relațională, însă evidențiază dificultăți în abordarea valorilor complexe, precum

toleranța. Practica didactică actuală se configurează astfel ca un model hibrid, în care metodele tradiționale cu valențe formative coexistă cu strategiile moderne, utilizate selectiv.

Rezultatele subliniază faptul că eficiența strategiilor moderne este strâns legată de experiența directă de utilizare și de contextul în care acestea sunt aplicate. Obstacolele structurale identificate, resurse limitate, constrângeri de timp, dimensiunea grupelor, formarea profesională insuficientă și implicarea redusă a familiei, explică decalajul dintre potențialul recunoscut al acestor strategii și implementarea lor sistematică. Integrarea lor în educația moral-civică preșcolară apare ca un proces în curs de consolidare, dependent de intervenții coerente la nivel instituțional și formativ.

Noutatea rezultatelor din Studiul II constă în conturarea unei imagini empirice integrate asupra utilizării strategiilor didactice moderne în formarea valorilor moral-civice la preșcolari, ilustrând specificul percepțiilor cadrelor didactice. Studiul evidențiază nu doar orientarea semnificativă a educatoarelor către strategiile moderne, ci și diferențele dintre valorile moral-civice promovate, decalajul dintre valorizarea declarată și utilizarea efectivă, precum și dificultățile structurale care limitează aplicarea consecventă a acestor strategii.

V.7.2.3. Concluzii desprinse din Studiul III

Studiul evidențiază că dezvoltarea conduitei moral-civice la preșcolari este puternic susținută de dimensiunea emoțională, confirmând necesitatea unei abordări educaționale integrative. Rezultatele indică existența unor relații semnificative între emoțiile morale și comportamentele prosociale, însă cu influențe diferențiate: vinovăția se conturează ca principal predictor pozitiv al comportamentelor de împărțire, ajutorare și consolare, în timp ce rușinea manifestă efecte inhibitive asupra comportamentelor orientate spre acțiune, iar mândria are un rol limitat și dependent de context. Totodată, diferențele identificate în funcție de gen și mediul de proveniență sugerează influența proceselor de socializare și a contextului educațional asupra manifestării conduitei prosociale. Scorurile mai ridicate obținute la nivel de comportant prosocial în mediul rural merită investigate în contextul învățământului preșcolar simultan pentru a identifica potențiale oportunități datorate specificului acestuia, care poziționează copilul într-un mediu eterogen din punct de vedere al vârstei și îi oferă probabil contexte variate de exersare a comportamentelor de întraajutorare, împărțire a resurselor și consolare a copiilor mai mici.

Analiza comparativă arată că emoțiile morale contribuie mai semnificativ decât variabilele demografice la explicarea comportamentelor prosociale, susținând perspectivele teoretice care consideră emoțiile drept mediatori între cunoașterea normelor și acțiunea

morală. Aceste constatări subliniază faptul că raționamentul moral nu este suficient în absența componentei afective, care oferă suportul motivațional al comportamentului. În plan educațional, rezultatele argumentează necesitatea proiectării unor intervenții care să vizeze dezvoltarea emoțiilor morale adaptative, în special a vinovăției constructive, și fundamentează tranziția către un demers experimental orientat spre valorificarea strategiilor didactice moderne în formarea conduitei moral-civice la preșcolari.

Noutatea Studiului III constă în analiza integrată a relației dintre emoțiile morale și comportamentele prosociale la preșcolarii de 5-6 ani, evidențiind rolul maturității emoționale în dezvoltarea conduitei moral-civice și sugerând pârgii de intervenție educațională. Rezultate au arătat că vinovăția reprezintă cel mai puternic predictor al conduitei prosociale, în timp ce rușinea poate avea un efect inhibitor asupra comportamentelor care presupun inițiativă socială. Prin raportarea acestor relații la variabile precum genul și mediul de proveniență, studiul oferă o fundamentare empirică pentru proiectarea unei intervenții educaționale eficiente, orientată spre reflecție, responsabilizare și dezvoltarea comportamentelor prosociale, nu spre sancțiune sau conformare externă.

V.7.2.4. Concluzii desprinse din Studiul IV

Rezultatele studiului confirmă eficiența programului educațional bazat pe strategii didactice moderne în dezvoltarea conduitei moral-civice la preșcolari, evidențiind o creștere semnificativă a scorului global în grupul experimental, superioară celei din grupul de control. Acest rezultat susține ipoteza conform căreia strategiile interactive, participative și reflexive produc un impact relevant asupra formării valorilor moral-civice, peste efectele maturizării naturale.

Analiza diferențiată a valorilor evidențiază un impact semnificativ asupra valorilor relaționale și prosociale, prietenie, dreptate, toleranță, responsabilitate, recunoștință și egalitate, asociate empatiei și interacțiunii sociale, în timp ce valorile precum generozitatea, libertatea, politețea și disciplina nu au înregistrat diferențe semnificative, fiind deja consolidate prin practicile educaționale curente.

Studiul validează perspectiva integrativă asupra dezvoltării morale, care corelează dimensiunile cognitive, emoționale și comportamentale, și argumentează necesitatea integrării sistematice a strategiilor didactice moderne în educația timpurie. În acest context, educatorul este redefinit ca facilitator al reflecției morale și al implicării active, contribuind la formarea unor conduite autonome și responsabile.

Noutatea Studiului IV constă în dezvoltarea și validarea unui model integrat de intervenție educațională pentru formarea conduitei moral-civice la preșcolari, fundamentat pe utilizarea sistematică a strategiilor didactice moderne, pe evaluarea longitudinală a progresului și pe monitorizarea comportamentelor în contexte autentice de învățare. Cercetarea depășește abordările tradiționale centrate exclusiv pe transmiterea regulilor morale, propunând o perspectivă complexă asupra dezvoltării moral-civice, care integrează valori morale, comportamente prosoziale, dezvoltare emoțională, autoreglare și experiențe relaționale. Caracterul inovator este susținut și de operaționalizarea valorilor moral-civice prin indicatori comportamentali adaptați vârstei preșcolare, precum și de utilizarea „Pașaportului valorilor”, instrument evaluativ-formativ de concepție proprie, orientat spre reflecție, autoreglare și consolidarea progresivă a conduitei. De asemenea, studiul aduce contribuții originale prin analiza longitudinală și individualizată a evoluției copiilor, evidențiind modul în care particularitățile socio-emoționale și contextul familial influențează răspunsul la intervenția educațională și stabilitatea achizițiilor moral-civice în timp.

V.7.2.5. Concluzii desprinse din Studiul V

Analiza calitativă post-intervenție evidențiază faptul că programul educațional bazat pe strategii didactice moderne este perceput ca fiind coerent, relevant și eficient în formarea conduitei moral-civice la preșcolari.

Intervenția a generat schimbări vizibile, facilitând trecerea de la comportamente induse la conduite autonome, prin utilizarea strategiilor experiențiale (joc de rol, dramatizare, activități practice), care ancorează valorile în contexte concrete de învățare.

Deși au fost identificate dificultăți de ordin contextual, acestea au stimulat adaptarea și flexibilizarea demersului didactic, contribuind la dezvoltarea unei practici reflexive. Totodată, s-a evidențiat un impact pozitiv asupra stilului didactic și asupra relației educatoare-copii. Studiul confirmă că strategiile didactice moderne, integrate într-un cadru structurat, reprezintă un instrument eficient și sustenabil pentru formarea conduitei moral-civice în educația timpurie.

Noutatea Studiului V derivă din rezultatele analizei calitative post-intervenție a procesului de formare a conduitei moral-civice la preșcolari din perspectiva experiențelor și reflecțiilor cadrelor didactice, dimensiune relativ puțin investigată în literatura dedicată educației timpurii. În timp ce majoritatea cercetărilor naționale și internaționale se concentrează predominant asupra evaluării efectelor intervențiilor asupra copiilor sau asupra dezvoltării socio-emoționale, prezentul studiu explorează modul concret în care educatoarele

percep, adaptează și valorifică strategiile didactice moderne în contexte educaționale autentice.

Caracterul original al cercetării rezultă astfel din integrarea simultană a mai multor dimensiuni: analiza strategiilor didactice moderne utilizate pentru formarea valorilor moral-civice, investigarea schimbărilor observate la nivelul climatului relațional al grupei, surprinderea dificultăților reale de implementare și evidențierea impactului intervenției asupra practicii pedagogice și reflecției profesionale a educatoarelor. Studiul aduce contribuții la extinderea perspectivei asupra educației moral-civice în preșcolaritate, prin deplasarea accentului de la simpla evaluare a rezultatelor copiilor către analiza proceselor pedagogice și a particularităților individuale care susțin interiorizarea valorilor în mediul educațional cotidian.

V.7.3. Limitele cercetării

Deși rezultatele prezentei cercetări oferă o perspectivă relevantă asupra formării conduitei moral-civice în educația timpurie, este necesară recunoașterea unor limite metodologice și contextuale care pot influența generalizarea și interpretarea acestora.

În primul rând, cercetarea este limitată de *specificul eșantionului investigat*, constituit din cadre didactice și copii dintr-un anumit context educațional, ceea ce poate restrânge gradul de generalizare a rezultatelor la nivel național sau internațional. Dimensiunea eșantioanelor și distribuția acestora pot influența robustețea analizelor statistice și interpretarea diferențelor identificate.

În al doilea rând vizează *caracterul predominant auto-raportat al datelor colectate de la cadrele didactice*, în special în studiile privind percepțiile și practicile educaționale. Răspunsurile pot fi influențate de factori precum dorința de conformare socială sau tendința de a oferi răspunsuri considerate adecvate din punct de vedere profesional, ceea ce poate introduce un anumit grad de subiectivitate.

În ceea ce privește componenta experimentală, trebuie menționat faptul că *durata intervenției și contextul aplicării* pot influența amplitudinea efectelor observate. Deși rezultatele indică un impact semnificativ al strategiilor didactice moderne, nu se poate exclude influența altor factori, precum maturizarea naturală a copiilor sau experiențele educaționale paralele.

Cercetarea nu a urmărit în mod explicit *efectele pe termen lung ale intervenției*, retestul fiind realizat la o lună distanță, ceea ce limitează posibilitatea de a evalua stabilitatea și transferabilitatea comportamentelor moral-civice formate. În acest sens, ar fi necesare studii

longitudinale care să investigheze persistența acestor achiziții în etapele ulterioare de dezvoltare.

O altă limită este reprezentată de *complexitatea variabilelor implicate în dezvoltarea morală*, în special în ceea ce privește interacțiunea dintre emoțiile morale, factorii contextuali și strategiile didactice. Deși studiul evidențiază relații semnificative între aceste dimensiuni, nu poate surprinde în totalitate dinamica lor în contexte variate.

Deși cercetarea prezintă anumite limite metodologice, aceasta își menține relevanța prin coerența rezultatelor obținute și prin consistența interpretărilor susținute de analiza statistică realizată. Concluziile formulate contribuie la aprofundarea înțelegerii mecanismelor implicate în formarea conduitei moral-civice în educația timpurie și oferă un cadru util pentru continuarea investigațiilor în această direcție.

V.7.4. Direcții viitoare de studiu

Prezenta cercetare deschide multiple direcții de aprofundare, care pot contribui la dezvoltarea unui cadru teoretic și aplicativ mai complex privind formarea conduitei moral-civice în educația timpurie.

O primă direcție vizează realizarea unor studii longitudinale, care să investigheze stabilitatea și transferabilitatea comportamentelor moral-civice formate în perioada preșcolară. Analiza evoluției acestor comportamente pe parcursul ciclurilor educaționale ulterioare ar putea evidenția în ce măsură intervențiile timpurii produc efecte durabile și influențează adaptarea socială și școlară a copilului.

O altă direcție importantă constă în explorarea aprofundată a rolului emoțiilor în dezvoltarea conduitei prosociale, prin studii care să integreze metode mixte și instrumente de evaluare mai fine. Investigarea mecanismelor prin care emoții precum vinovăția, rușinea sau mândria influențează comportamentul ar putea contribui la dezvoltarea unor intervenții educaționale centrate nu doar pe norme, ci și pe reglajul emoțional, indispensabil în adoptarea conduitei moral-civice. Se recomandă și extinderea studiului III la nivelul diferitelor regiuni ale României, pentru a analiza posibilele variații determinate de particularitățile culturale, sociale și educaționale specifice fiecărui context regional. O astfel de abordare ar putea oferi o perspectivă comparativă mai amplă asupra relației dintre emoțiile morale și comportamentele prosociale în preșcolaritate.

Prin datele oferite despre superioritatea mediului rural în manifestarea comportamentelor prosociale, studiul construiește premisele unei direcții interesante de investigare a specificului învățământului simultan în dezvoltarea moral-civică la preșcolari,

grupele simultane având probabil o valoare ecologică mai ridicată decât grupele omogene de vârstă în practicarea conduitei moral-civice. Eșantionul redus din prezenta cercetare nu permite concluzii pertinente în acest sens însă sugerează astfel de tendințe. De altfel, multe sisteme educaționale utilizează grupe mixte de vârstă în educația timpurie datorită oportunităților naturale de dezvoltare oferite de acestea (Pool et al., 2000).

De asemenea, se impune extinderea cercetării asupra diversității contextelor educaționale, prin includerea unor eșantioane mai variate din punct de vedere geografic, socio-economic și cultural. Astfel de studii ar permite analiza modului în care factorii contextuali influențează formarea valorilor și ar sprijini dezvoltarea unor intervenții adaptate diferitelor realități educaționale.

O direcție relevantă o reprezintă investigarea în profunzime a practicilor didactice ale cadrelor didactice, cu accent pe valorificarea poveștilor în manieră interactivă, dimensiunea reflexivă și pe modul în care acestea integrează valorile în planificarea și desfășurarea activităților educaționale. Studiile viitoare pot analiza relația dintre marcajul profesional personal al cadrului didactic, convingerile axiologice și strategiile utilizate în formarea conduitei moral-civice.

În același timp, se recomandă dezvoltarea și validarea unor instrumente formative de evaluare a progresului axiologic, care să surprindă nu doar nivelul declarativ al valorilor, ci și manifestarea acestora în comportamente concrete. Astfel de instrumente ar putea sprijini cadrele didactice în monitorizarea și adaptarea intervențiilor educaționale.

O altă direcție de cercetare vizează analiza eficienței comparative a diferitelor strategii didactice moderne, în funcție de tipul valorilor promovate și de particularitățile de vârstă ale copiilor. Această abordare ar putea contribui la optimizarea designului intervențiilor educaționale și la identificarea celor mai adecvate combinații metodologice.

Se conturează necesitatea investigării mai aprofundate a parteneriatului educațional familie-grădiniță, în special din perspectiva congruenței valorice și a impactului acesteia asupra dezvoltării copilului. Studiile viitoare ar putea analiza modalități concrete de implicare a părinților în formarea valorilor și efectele acestei colaborări asupra stabilității comportamentelor prosoziale.

Nu în ultimul rând, cercetările viitoare pot explora integrarea valorilor morale în politicile educaționale și în curriculum, inclusiv pornind de la draftul de opțional propus la anexe, analizând modul în care acestea sunt reflectate în documentele oficiale și în practicile instituționale din România. O astfel de abordare ar putea contribui la fundamentarea unor politici educaționale mai coerente, orientate spre dezvoltarea globală a copilului.

Direcțiile propuse susțin necesitatea unei abordări interdisciplinare și continue a cercetării în domeniul educației morale timpurii, în vederea consolidării unei pedagogii centrate pe valori moral-civice și dezvoltare integrală.

V.7.5. Cuvânt de încheiere

Prezenta cercetare a constituit atât un demers investigativ fundamentat științific, cât și o oportunitate de analiză aprofundată a semnificației educației morale în etapa timpurie a dezvoltării copilului. Transformările accelerate ale societății contemporane și instabilitatea reperelor axiologice amplifică rolul educației preșcolare în susținerea formării unei conduite sociale bazate pe responsabilitate și raportare conștientă la relațiile cu ceilalți.

Rezultatele obținute confirmă faptul că formarea conduitei moral-civice nu este un proces spontan sau exclusiv dependent de maturizare, ci unul care necesită intervenții educaționale intenționate, coerente și adaptate particularităților de vârstă. Strategiile didactice moderne, prin caracterul lor interactiv și experiențial, creează contexte autentice de învățare în care valorile nu sunt doar enunțate, ci trăite și interiorizate. Educatorul devine un reper esențial, un model de conduită și un facilitator al dezvoltării morale.

Parcursul acestei cercetări a evidențiat, totodată, importanța dimensiunii afective în formarea morală, subliniind faptul că emoțiile morale constituie un suport esențial al comportamentelor prosoziale. Înțelegerea și valorificarea acestora în practica educațională deschid perspective noi asupra modului în care copilul învață să relaționeze, să își asume responsabilitatea și să acționeze în acord cu valorile sociale.

Dincolo de rezultatele obținute, această cercetare își propune să aducă o contribuție la consolidarea unei pedagogii centrate pe valori, în care actul educațional depășește dimensiunea instructivă și devine un proces de formare a caracterului. Educația morală timpurie nu reprezintă doar o componentă a curriculumului, ci o direcție esențială de dezvoltare a societății, prin modelarea generațiilor viitoare.

În plan personal și profesional, realizarea acestei lucrări a constituit o experiență de învățare și transformare, consolidând convingerea că educația autentică se construiește prin relație, reflecție și responsabilitate. Fiecare copil reprezintă o oportunitate de a investi în viitor, iar fiecare act educațional devine o intervenție cu impact pe termen lung.

În final, considerăm că dezvoltarea unei conduite moral-civice solide la vârste timpurii reprezintă un fundament esențial pentru o societate echilibrată și responsabilă. Prin urmare, demersurile educaționale orientate spre valori trebuie susținute, dezvoltate și integrate

sistematic în practica pedagogică, în beneficiul copilului, al comunității și al societății în ansamblu.

REFERINȚE

- Al-Bukhari, M. ibn I. (1996). *The translation of the meanings of Sahih al-Bukhari: Arabic-English* (M. M. Khan, Trans.; Vols. 1-9). Darussalam Publishers.
<https://archive.org/details/TheTranslationOfTheMeaningsOfSahihAl-Bukhari-Arabic-English9Volumes>
- Al-Ghazali, A. H. (1995). *Al-Ghazali on disciplining the soul and on breaking the two desires* (T. J. Winter, Trans.). Islamic Texts Society.
- Alaçam, N., Olgan, R., & Çapa Aydın, Y. (2025). Early childhood teachers' portfolio practices and predictors / Prácticas y predictores del uso de portafolios por parte del profesorado de Educación Infantil. *Journal for the Study of Education and Development: Infancia y Aprendizaje*, 48(2), 397-425. <https://doi.org/10.1177/02103702251323140>
- Albulescu, I., & Albulescu, M. (1999). *Didactica disciplinelor socio-umane*. Napoca Star.
- Albulescu, I., & Catalano, H. (2021). *e-Didactica: Procesul de instruire în mediul online*. Didactica Publishing House.
- Albulescu, I., Labăr, A.-V., Manea, A. D., & Stan, C. (2023). The mediating role of anxiety between parenting styles and academic performance among primary school students in the context of sustainable education. *Sustainability*, 15(2), Article 1539. <https://doi.org/10.3390/su15021539>
- Albulescu, I., & Simuț, C. (2024). The importance of human rights education in developing democratic citizens. In *Proceedings of the Hybrid International Scientific Conference: Values of Contemporary Education and Religious Pluralism in the Context of Present Trends Towards Individualism and Extremism*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14860717>
- Altbach, P. G., Reisberg, L., & Rumbley, L. E. (2009). *Trends in global higher education: Tracking an academic revolution* (Executive summary). UNESCO Publishing. <http://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183168>
- Amri, S., Putra, B. N., & Komsı, D. N. (2025). Empathy-based learning model to enhance social-emotional development in early childhood. *Journal of Childhood Development*. <https://journal.iaimnumetrolampung.ac.id/index.php/jcd/article/view/6923>

- Andolina, M. W., Jenkins, K., Zukin, C., & Keeter, S. (2003). Habits from home, lessons from school: Influences on youth civic engagement. *PS: Political Science & Politics*, 36(2), 275-280. <https://doi.org/10.1017/S104909650300221X>
- Aquinas, T. (1947). *Summa Theologica* (Fathers of the English Dominican Province, Trans.). Benziger Bros. <https://www.ccel.org/a/aquinas/summa/FP.html#TOC02>
- Autoritatea Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar. (2021). *Evaluarea internă și externă a dezvoltării instituționale: Ghiduri pentru aplicarea unitară a standardelor de evaluare* (Vol. 1). București. <https://www.isjbn.ro/sites/default/files/documente/2021-02/GHID%20DE%20DEZV.%20I>
- Aristotle. (1999). *Nicomachean ethics* (W. D. Ross, Trans.). Batoche Books. (Original work published ca. 350 B.C.E.) <https://historyofeconomicthought.mcmaster.ca/aristotle/Ethics.pdf>
- Arthur, J., Kristjánsson, K., Harrison, T., Sanderse, W., & Wright, D. (2016). *Teaching character and virtue in schools*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315695013>
- Aslan, D., & Köksal Akyol, A. (2020). *Impact of an empathy training program on children's perspective-taking abilities*. *Psychological Reports*, 123(6), 2394-2409. <https://doi.org/10.1177/0033294119868785>
- Astuti, R., Bariyyah, K., Hijriyani, Y. S., Aziz, T., Khomaeny, E. F. F., Ismaiyah, N., & Yuniatari. (2023). Moral development of early childhood through living values education. *Kiddo: Jurnal Pendidikan Islam Anak Usia Dini*, 4(1), 82-100. <https://doi.org/10.19105/kiddo.v4i1.8166>
- Augustine. (1838). *The confessions of St. Augustine* (E. B. Pusey, Trans.). John Henry Parker. <https://dn790008.ca.archive.org/0/items/confessionsofsau00auguuoft/confessionsofsau00auguuoft.pdf>
- Ayu, C., Hutagalung, F. D., Savana, C., Indahsari, A., & Jannah, M. (2025). Enhancing social skills in early childhood through cooperative learning: A case study. *NakKanak: Journal of Child Research*, 2(2), 81-87. <https://journal.trunojoyo.ac.id/v3/nakkanak/article/view/144/36>
- Babuț, T. M. (2019). *Perspective privind valorificarea în grădiniță a strategiilor didactice moderne*. În O. Moșin, I. Scheau & D. Opreș (Ed.), *Educația din perspectiva valorilor. Tom XV: Summa Theologiae* (pp. 254-207). Editura Eikon.
- Băbuț, T.-M. (2020). Axiological and normative aspects regarding moral behavior in preschool students. In D. Opreș, I. Scheau, & O. Moșin (Eds.), *Education in the*

- perspective of values, ICEPV 2020. Conference Proceeding, volume 1, 99-103, Eikon. [Crossref] <https://doi.org/10.56177/epvl.ch13.2020.en>*
- Băbuț, T.-M. (2021). *Brainstorming and modern teaching strategies in preschool education. Acta Didactica Napocensia, 14(1), 201-207. <https://doi.org/10.24193/adn.14.1.17>*
- Băbuț, T. M. (2024). Parents' perspectives on the development of moral values in preschool children. *Current and Future Perspectives on Teaching and Learning, 6. http://jldc.uab.ro/upload/17_146_paper_5_2024.pdf*
- Băbuț, T. M. (2024). *Premisele moralității axiologice. În L. Marina, M. Pascaru & B.-N. Mucea (coord.), Cunoaștere și dezvoltare socială în secolul XXI (pp. 13-30). Tritonic Books.*
- Băbuț, T. M., & Stan, L. A. (2021). *Colaborare între familie și grădiniță în educația copiilor din România. În ICERI2021 Proceedings (pp. 5569-5576). <https://doi.org/10.21125/iceri.2021.1257>*
- Băbuț, T. M., & Stan, L. A. (2022). *Valori morale din perspectiva părinților. În INTED2022 Proceedings (pp. 7374-7379). <https://doi.org/10.21125/inted.2022.1862>*
- Bajovic, M., Rizzo, K., & Engemann, J. (2009). Character education re-conceptualized for practical implementation. *Canadian Journal of Educational Administration and Policy, 92, 1-23. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ842521.pdf>*
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review, 84(2), 191-215. <https://educational-innovation.sydney.edu.au/news/pdfs/Bandura%201977.pdf>*
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory.* Prentice-Hall. <https://psycnet.apa.org/record/1985-98423-000>
- Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self-regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 248-287. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90022-L](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90022-L)*
- Banks, J. A. (2008). Diversity, group identity, and citizenship education in a global age. *Educational Researcher, 37(3), 129-139. <https://doi.org/10.3102/0013189X08317501>*
- Bates, E. (2010). The evolution of the European Convention on Human Rights and fundamental freedoms. In *The evolution of the European Convention on Human Rights: From its inception to the creation of a permanent court of human rights (pp. 1-30).* Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199207992.003.0001>

- Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2007). Self-regulation, ego depletion, and motivation. *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1), 115-128. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2007.00001.x>
- Baumrind, D. (1991). The influence of parenting style on adolescent competence and substance use. *The Journal of Early Adolescence*, 11(1), 56-95. <https://doi.org/10.1177/0272431691111004>
- Bennett, W. L. (Ed.). (2008). *Civic life online: Learning how digital media can engage youth*. MIT Press.
- Berk, L. E. (2018). *Development through the lifespan* (7th ed.). Pearson.
- Berkowitz, M. W. (2011). What works in values education. *International Journal of Educational Research*, 50(3), 153-158. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2011.07.003>
- Berkowitz, M. W., Bier, M. C., & McCauley, B. (2017). Toward a science of character education: Frameworks for identifying and implementing effective practices. *Journal of Character Education*, 13(1), 33-51. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1165179>
- Berlin, I. (1958). Two concepts of liberty. In H. Hardy (Ed.), *Liberty*. Oxford University Press. https://www.cooperative-individualism.org/berlin-isaiah_two-concepts-of-liberty-1958-oct.pdf
- Biesta, G. J. J. (2007). Education and the democratic person: Towards a political conception of democratic education. *Teachers College Record*, 109(3), 740-769. <https://doi.org/10.1177/016146810710900302>
- Birgisdóttir, F., Gestsdóttir, S., & Thorsdóttir, F. (2015). The role of behavioral self-regulation in learning to read: A 2-year longitudinal study of Icelandic preschool children. *Early Education and Development*, 26(5-6), 807-828. <https://doi.org/10.1080/10409289.2015.1003505>
- Blair, C., & Raver, C. C. (2015). School readiness and self-regulation: A developmental psychobiological approach. *Annual Review of Psychology*, 66, 711-731. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015221>
- Blasi, A. (1980). Bridging moral cognition and moral action: A critical review of the literature. *Psychological Bulletin*, 88(1), 1-45. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.1.1>
- Blewitt, C., O'Connor, A., Morris, H., Nolan, A., Mousa, A., Bergmeier, H., Jackson, K., Barrett, H., Skouteris, H., & Green, R. (2021). "It's embedded in what we do for every child": A qualitative exploration of early childhood educators' perspectives on supporting children's social and emotional learning. *International Journal of*

- Bocoș, M. (2003). *Didactica disciplinelor pedagogice*. Editura Presa Universitară Clujeană.
- Bocoș, M., Opreș, D., & Opreș, M. (2006). *Cercetarea în domeniul educației religioase și al educației morale: Modele și aplicații*. Iași: Sf. Mina.
- Bocoș, M., & Jucan, D. (2019). *Fundamentele pedagogiei: Teoria și metodologia curriculumului. Repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor* (ed. a IV-a). Editura Paralela 45.
- Bocoș, M. D., & Răduț-Taciu, R. (2019). *Dicționar praxiologic de pedagogie* (Vol. 5). Presa Universitară Clujeană.
- Bok, S. (1978). *Lying: Moral choice in public and private life*. Pantheon Books.
- Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1990). *Reproduction in education, society and culture* (2nd ed., R. Nice, Trans.). Sage Publications. (Original work published 1970).
https://monoskop.org/images/8/82/Bourdieu_Pierre_Passeron_Jean_Claude_Reproduction_in_Education_Society_and_Culture_1990.pdf
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V., & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Sage.
https://books.google.ro/books?id=EV_Q06CUsXsC&printsec=frontcover&hl=ro&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press. https://khoerulanwarbk.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokosz1.pdf
- Brookfield, S. D. (1987). *Developing critical thinkers: Challenging adults to explore alternative ways of thinking and acting*. Open University Press.
https://archive.org/details/developingcritic0000broo_i2v1
- Brownell, C. A., Iesue, S. S., Nichols, S. R., & Svetlova, M. (2013). Mine or yours? Development of sharing in toddlers. *Child Development*, 84(3), 906-920.
<https://doi.org/10.1111/cdev.12009>
- Bruner, J. (1996). *The culture of education*. Harvard University Press.
<https://ro.scribd.com/document/526938106/the-Culture-of-Education-Jerome-Bruner>

- Bulboacă, S. (2015). *Metodologia cercetării pedagogice. Suport de curs*.
https://www.academia.edu/43908578/SORIN_BULBOAC%C4%82_METOLOGIA_CERCETARII_PEDAGOGICE_Suport_de_curs_ARAD_2015
- Burroughs, M. D., & Tuncdemir, T. B. A. (2017). Philosophical ethics in early childhood: A pilot study. *Journal of Philosophy in Schools*, 4(1).
<https://doi.org/10.21913/JPS.v4i1.1420>
- Buzzelli, C. A. (2018). The moral dimensions of assessment in early childhood education. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 19(2), 154-166.
<https://doi.org/10.1177/1463949118778021>
- Çakmak, M. (2008). Concerns about teaching process: Student teachers' perspective. *Educational Research Quarterly*, 31(3), 57-77.
<https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ788430.pdf>
- Carter, M. (2009). Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement. *Educational Psychology*, 29(7), 867-869.
<https://doi.org/10.1080/01443410903415150>
- Casey, E. M., DiCarlo, C. F., & Sheldon, K. L. (2019). Growing democratic citizenship competencies: Fostering social studies understandings through inquiry learning in the preschool garden. *The Journal of Social Studies Research*, 43(4), 361-373.
<https://doi.org/10.1016/j.jssr.2018.12.001>
- Castro, M., Expósito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J. L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46.
<https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.01.002>
- Catalano, H. (2024). Axiological education in early childhood - Good practices and perspectives. *European Proceedings*. <https://doi.org/10.15405/epes.23045.44>
- Çelik, T. İ., & Akay, C. (2025). The impact of brainstorming technique on academic performance and creative thinking: A meta-analysis study. *SAGE Open*, 15(3), Article 21582440251378562. <https://doi.org/10.1177/21582440251378562>
- Cerghit, I. (2002). *Sisteme de instruire alternative și complementare: Structuri, stiluri și strategii*. Aramis.
- Cerghit, I. (2006). *Metode de învățământ* (ed. a IV-a, revizuită și adăugită). Polirom.
- Cerghit, I., Neacșu, I., Negreț-Dobridor, I., & Pânișoară, I.-O. (2001). *Prelegeri pedagogice*. Polirom.

- Chambers, S. (2003). Deliberative democratic theory. *Annual Review of Political Science*, 6, 307–326. <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.6.121901.085538>
- Chandel, B. (2014). Gandhi on non-violence (ahimsa). *Diogenes*, 61(3-4), 135-142. <https://doi.org/10.1177/0392192116666470>
- Chao, R. K. (1994). Beyond parental control and authoritarian parenting style: Understanding Chinese parenting through the cultural notion of training. *Child Development*, 65(4), 1111-1119. <https://doi.org/10.2307/1131308>
- Chawla, L. (2007). Childhood experiences associated with care for the natural world: A theoretical framework for empirical results. *Children, Youth and Environments*, 17(4), 144-170. <https://doi.org/10.1353/cye.2007.0010>
- Chelcea, S. (2007). *Metodologia cercetării sociologice: Metode cantitative și calitative*. Editura Economică.
- Chen, J., Liu, Y., Dai, J., & Wang, C. (2023). Development and status of moral education research: Visual analysis based on knowledge graph. *Frontiers in Psychology*, 13, 1079955. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1079955>
- Ciascai, L. (2009). *Using graphic organizers in intercultural education*. Acta Didactica Napocensia, 2(Suppl. 1), 9-18. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1052273.pdf>
- Ciobanu, N. R. (2018). Active and participatory teaching methods. *European Journal of Education*, 1(2), 69-72. <https://revistia.com/ejed/article/view/613>
- Ciolan, L. (2008). *Învățarea integrată: Fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*. Polirom.
- Cioran, E. M. (2003). *Pe culmile disperării*. Humanitas. (Original work published 1934). https://monoskop.org/images/6/61/Cioran_Emil_Pe_culmile_disperarii_1990.pdf
- Cipriano, C., Strambler, M. J., Naples, L. H., Ha, C., Kirk, M., Wood, M., Sehgal, K., Zieher, A. K., Eveleigh, A., McCarthy, M., Funaro, M., Ponnock, A., Chow, J. C., & Durlak, J. A. (2023). The state of evidence for social and emotional learning: A contemporary meta-analysis of universal school-based SEL interventions. *Child Development*, 94(5), 1181-1204. <https://doi.org/10.1111/cdev.13968>
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94(Suppl.), S95-S120. <https://doi.org/10.1086/228943>
- Comenius, J. A. (1977). *Pampaedia* (I. Antohi, Ed. & Trad.). Editura Didactică și Pedagogică.
- Comisia Europeană. (2021). *EU strategy on the rights of the child* (COM(2021) 142 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0142>

Confucius. (1910). *The Analects of Confucius* (W. E. Soothill, Trans.). Published by the author.

<https://dn790001.ca.archive.org/0/items/theanalectsofcon00sootuoft/theanalectsofcon00sootuoft.pdf>

Council of Europe. (2010). *Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education* (Recommendation CM/Rec(2010)7).

<https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>

Council of the European Union. (2011). *Council conclusions on early childhood education and care: Providing all our children with the best start for the world of tomorrow* (2011/C 175/03). Official Journal of the European Union.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2011:175:FULL>

Craver, C. F., Keven, N., Kwan, D., Kureczek, J., Duff, M. C., & Rosenbaum, R. S. (2016). Moral judgment in episodic amnesia. *Hippocampus*, 26(7), 975-979.

<https://doi.org/10.1002/hipo.22593>

Cristea, S. (2018). *Metodologia instruirii în cadrul procesului de învățământ*. Didactica Publishing House.

Cucoș, C. (2006). *Pedagogie* (ed. a II-a). Polirom.

Cucoș, C. (2014). *Pedagogie* (ed. a III-a, revăzută și adăugită). Editura Polirom.

Cucu Ciuhan, G., & Iliescu, D. (2022). Adaptarea culturală a scalei de anxietate preșcolară în România. *SAGE Open*, 12(4). <https://doi.org/10.1177/21582440221131287>

Dahl, A. (2018). New beginnings: An interactionist and constructivist approach to early moral development. *Human Development*, 61(1-2), 1-16. <https://doi.org/10.1159/000492801>

Dahl, A. (2019). The science of early moral development: On defining, constructing, and studying morality from birth. In J. B. Benson (Ed.), *Advances in Child Development and Behavior* (Vol. 56, pp. 1-35). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/bs.acdb.2018.11.001>

Dahl, A., & Killen, M. (2018). A Developmental Perspective on the Origins of Morality in Infancy and Early Childhood. *Frontiers in psychology*, 9, 1736. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.01736>

Dahl, R. A. (2000). *On democracy*. Yale University Press.

Damon, W. (2008). *The path to purpose: Helping our children find their calling in life*. Simon & Schuster.

<https://books.google.je/books?id=mx7Ds2MnnWQC&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

- Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487-496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97-140. <https://doi.org/10.1080/10888691.2018.1537791>
- da Silva, B. M. S., Ketelaar, L., Veiga, G., Tsou, Y.-T., & Rieffe, C. (2022). Moral emotions in early childhood: Validation of the Moral Emotions Questionnaire (MEQ). *International Journal of Behavioral Development*, 46(2), 157-168. <https://doi.org/10.1177/01650254221075031>
- de Ayala, R. J. (2009). *The theory and practice of item response theory*. Guilford Press. <https://psycnet.apa.org/record/2009-01904-000>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227-268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Delors, J. (1996). *Learning: The treasure within. Report to UNESCO of International Commission on Education for the Twenty-first Century*. UNESCO. https://d1c337161ud3pr.cloudfront.net/files%2F185d8bd7-fc2d-48a6-8358-ab10b94d5687_Delors%20Report%20FULL%20-%20Learning.%20The%20Treasure%20Within.pdf
- Denham, S. A. (2023). *The development of emotional competence in young children* (2nd ed.). Guilford Press. https://www.guilford.com/excerpts/denham2_ch1.pdf?t=1
- Denham, S. A., Bassett, H. H., & Zinsser, K. (2012). Early childhood teachers as socializers of young children’s emotional competence. *Early Childhood Education Journal*, 40(3), 137-143. <https://doi.org/10.1007/s10643-012-0504-2>
- Denham, S. A., Blair, K. A., DeMulder, E., Levitas, J., Sawyer, K., Auerbach-Major, S., & Queenan, P. (2003). Preschool emotional competence: Pathway to social competence? *Child Development*, 74(1), 238-256. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00533>
- Dewey, J. (1916/2001). *Democracy and education: An introduction to the philosophy of education*. Macmillan. <https://www.gutenberg.org/files/852/852-h/852-h.htm>
- Dulamă, M. E. (2008). *Metodologie didactică: Teorie și practică*. Clusium.
- Dulamă, M. E. (2008). *Metodologii didactice activizante: Teorie și practică*. Clusium.

- Dulamă, M. E. (2009). *Cum să îi învățăm pe alții să învețe: teorii și practici*. Clusium.
- Dunn, J., Brown, J., & Beardsall, L. (1991). Family talk about feeling states and children's later understanding of others' emotions. *Developmental Psychology*, 27(3), 448-455. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.3.448>
- Dunn, J., Cutting, A. L., & Demetriou, H. (2000). Moral sensibility, understanding others, and children's friendship interactions in the preschool period. *British Journal of Developmental Psychology*, 18(2), 159-177. <https://doi.org/10.1348/026151000165625>
- Durkheim, E. (1893/2014). *The division of labor in society*. Free Press. <https://mypaperhub.com/Durkheim-Emile-The-Division-of-Labour-in-Society.pdf>
- Durkheim, E. (1982). *The rules of sociological method* (W. D. Halls, Trans.). Free Press. (Original work published 1895) https://monoskop.org/images/1/1e/Durkheim_Emile_The_Rules_of_Sociological_Method_1982.pdf
- Durlak, J. A., Mahoney, J. L., & Boyle, A. E. (2022). What we know, and what we need to find out about universal, school-based social and emotional learning programs for children and adolescents: A review of meta-analyses and directions for future research. *Psychological Bulletin*, 148(11-12), 765-782. <https://doi.org/10.1037/bul0000383>
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development*, 82(1), 405-432. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x>
- Dursun, F. (2025). Exploring teachers' narratives: Challenges and strategies in the teaching process. *SAGE Open*. <https://doi.org/10.1177/21582440251332557>
- Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2011). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 225-241. <https://doi.org/10.1111/j.1532-7795.2010.00725.x>
- Eisenberg, N. (2000). Emotion, regulation, and moral development. *Annual Review of Psychology*, 51(1), 665-697. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.51.1.665>
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial development. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 646-718). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0311>

- Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Knafo-Noam, A. (2015). Prosocial development. In M. E. Lamb (Ed.), *Handbook of child psychology and developmental science* (7th ed., Vol. 3, pp. 610-656). Wiley. <https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy315>
- Enăchescu, C. (2007). *Tratat de teoria cercetării științifice* (ed. a II-a revizuită și adăugită). Polirom.
- Erickson, J. D., & Thompson, W. C. (2024). Enacting civic-minded early childhood pedagogy in the context of chauvinistic education legislation. *Educational Theory*, 74(5), 662-681. <https://doi.org/10.1111/edth.12667>
- Eriksen, E. (2018). Democratic participation in early childhood education and care: Serving the best interests of the child. *Nordisk barnehageforskning*, 17(1). <https://doi.org/10.7577/nbf.2319>
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society* (2nd ed.). W. W. Norton & Company.
- Estrada-Tanck, D. (2019). *Human security and human rights under international law*. Bloomsbury/Hart Publishing. <https://www.bloomsbury.com/uk/human-security-and-human-rights-under-international-law-9781509928804/>
- European Commission. (2011). *Supporting growth and jobs: An agenda for the modernisation of Europe's higher education systems* (COM(2011) 567 final). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0567:FIN:EN:PDF>
- European Commission. (2014). *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care: Report of the Working Group on Early Childhood Education and Care under the auspices of the European Commission*. Publications Office of the European Union. https://www.opgroeien.be/sites/default/files/documenten/ecec-quality-framework_en.pdf
- European Commission. (2016). *Ethics for preschool children*. <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/30bcef65-7969-44d8-baad-8864f45ec543/01%20ETHICS%20FOR%20PRESCHOOL%20CHILDREN%20EN.pdf>
- European Commission (2020). *Achieving the European Education Area by 2025* (Commission Staff Working Document SWD(2020) 212 final). https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/eea-swd-212-final_en.pdf

- European Parliament & Council of the European Union. (2006). Recommendation 2006/962/EC on key competences for lifelong learning. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32006H0962>
- European Union. (2000). *Charter of Fundamental Rights of the European Union*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Fantuzzo, J., McWayne, C., Perry, M. A., & Childs, S. (2004). Multiple dimensions of family involvement and their relations to behavioral and learning competencies for urban, low-income children. *School Psychology Review*, 33(4), 467-480. <https://doi.org/10.1080/02796015.2004.12086262>
- Faulkner, R. O. (1994). *The Egyptian book of the dead: The book of going forth by day*. Chronicle Books.
- Fehr, E., Bernhard, H., & Rockenbach, B. (2008). Egalitarianism in young children. *Nature*, 454(7208), 1079-1083. <https://doi.org/10.1038/nature07155>
- Ferreira, M., Reis-Jorge, J., & Batalha, S. (2021). Social and emotional learning in preschool education: A qualitative study with preschool teachers. *Education Sciences*, 11(5), 51-66. https://www.researchgate.net/publication/352004641_Social_and_Emotional_Learning_in_Preschool_Education_-_A_Qualitative_Study_with_Preschool_Teachers
- Finlay, S. (2007). Four faces of moral realism. *Philosophy Compass*, 2(6), 820-849. <https://doi.org/10.1111/j.1747-9991.2007.00100.x>
- Flanagan, C., & Levine, P. (2010). Civic engagement and the transition to adulthood. *The Future of Children*, 20(1), 159-179. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ883084.pdf>
- Fraser, N. (2009). *Scales of justice: Reimagining political space in a globalizing world*. Columbia University Press. <http://www.jstor.org/stable/10.7312/fras14680>
- Freire, P. (1970/2005). *Pedagogy of the oppressed* (30th anniversary ed., M. B. Ramos, Trans.; D. Macedo, Intro.). Continuum. <https://fsi-ebcao.princeton.edu/sites/g/files/toruqf1411/files/media/freire.pdf>
- Froh, J. J., Bono, G., & Emmons, R. A. (2010). Being grateful is beyond good manners: Gratitude and motivation to contribute to society among early adolescents. *Motivation and Emotion*, 34(2), 144-157. <https://doi.org/10.1007/s11031-010-9163-z>
- Gal, S. (2002). A semiotics of the public/private distinction. *differences: A Journal of Feminist Cultural Studies*, 13(1), 77-95. <https://doi.org/10.1215/10407391-13-1-77>
- Geertz, C. (1973). *The interpretation of cultures: Selected essays*. Basic Books. <https://web.mit.edu/allanmc/www/geertz.pdf>

- Gershoff, E. T. (2002). Corporal punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin*, 128(4), 539-579. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.4.539>
- Gershoff, E. T., Goodman, G. S., Miller-Perrin, C. L., Holden, G. W., Jackson, Y., & Kazdin, A. E. (2018). The strength of the causal evidence against physical punishment of children and its implications for parents, psychologists, and policymakers. *American Psychologist*, 73(5), 626-638. <https://doi.org/10.1037/amp0000327>
- Gherguț, A. (2007). Management general și strategic în educație: Ghid practic. Polirom.
- Ghiațau, R. (2024). Ethics for early education: Core concepts for approaching ethical issues. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 16(2), 45-55. <https://doi.org/10.18662/rrem/16.2/845>
- Gillies, R. M. (2014). Cooperative learning: Developments in research. *International Journal of Educational Psychology*, 3(2), 125-140. <https://doi.org/10.4471/ijep.2014.08>
- Gillies, R. M. (2016). Cooperative learning: Review of research and practice. *Australian Journal of Teacher Education*, 41(3), 39-54. <https://doi.org/10.14221/ajte.2016v41n3.3>
- Gilligan, C. (1982). *In a different voice: Psychological theory and women's development*. Harvard University Press. https://www.researchgate.net/publication/275714106_In_A_Different_Voice_Psychological_Theory_and_Women's_Development
- Ginwright, S., & Cammarota, J. (2007). Youth activism in the urban community: Learning critical civic praxis within community organizations. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 20(6), 693-710. <https://doi.org/10.1080/09518390701630833>
- Giroux, H. A. (1997/2018). *Pedagogy and the politics of hope: Theory, culture, and schooling*. Westview Press.
- Goldstein, T. R., & Winner, E. (2012). Enhancing empathy and theory of mind. *Journal of Cognition and Development*, 13(1), 19-37. <https://doi.org/10.1080/15248372.2011.573514>
- Gray, M. (2010). Postmodern ethics. In *Social work theories and methods* (pp. 120-131). Palgrave Macmillan. https://www.researchgate.net/publication/312867137_Postmodern_Ethics
- Grolnick, W. S., & Ryan, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self-regulation and competence in school. *Journal of Educational Psychology*, 81(2), 143-154. <https://doi.org/10.1037/0022-0663.81.2.143>

- Grusec, J. E. (2023). Moral development from a socialization perspective. In M. Killen & J. G. Smetana (Eds.), *Handbook of moral development* (3rd ed., pp. 323-338). Routledge. <https://psycnet.apa.org/record/2023-35017-019>
- Grusec, J. E., & Goodnow, J. J. (1994). Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: A reconceptualization of current points of view. *Developmental Psychology*, 30(1), 4-19. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003047247-26/moral-development-socialization-perspective-joan-grusec>
- Gutmann, A. (1999). *Democratic education*. Princeton University Press. <https://www.jstor.org/stable/j.ctt7sdfv>
- Guvernul României. (2008). *Strategia națională pentru dezvoltare durabilă a României: Orizonturi 2013-2020-2030*. <https://insse.ro/cms/files/IDDT2012/StategiaDD.pdf>
- Gómez, L. E., Vasilyeva, M., & Dulaney, A. (2017). Preschool teachers' read-aloud practices in Chile as predictors of children's vocabulary. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 52, 149-158. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2017.07.005>
- Habermas, J. (1996). *Between facts and norms*. MIT Press. <https://teddykw2.wordpress.com/wp-content/uploads/2012/07/jc3bergen-habermas-between-facts-and-norms.pdf>
- Hahn, C. L. (1998). *Becoming political: Comparative perspectives on citizenship education*. SUNY Press.
- Haidt, J. (2001). The emotional dog and its rational tail: A social intuitionist approach to moral judgment. *Psychological Review*, 108(4), 814-834. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.108.4.814>
- Haidt, J., & Joseph, C. (2004). *Intuitive ethics: How innately prepared intuitions generate culturally variable virtues*. *Daedalus*, 133(4), 55-66. <https://doi.org/10.1162/0011526042365555>
- Halstead, J. M., & Taylor, M. J. (2000). Learning about values. *Cambridge Journal of Education*, 30(2), 169-202. <https://psycnet.apa.org/record/2000-05465-001>
- Hamre, B. K., & Pianta, R. C. (2001). Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade. *Child Development*, 72(2), 625-638. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00301>
- Hart, D., & Atkins, R. (2011). American sixteen- and seventeen-year-olds are ready to vote. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 633(1), 201-222. <https://www.jstor.org/stable/27895968>

- Hartup, W. W. (1996). The company they keep: Friendships and their developmental significance. *Child Development*, 67(1), 1-13. <https://doi.org/10.2307/1131681>
- Hattie, J. (2008). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203887332>
- Heid, H., Jüttler, M., & Kärner, T. (2023). Participation in the classroom as a basis for democracy education? *Frontiers in Political Science*, 5, Article 1225620. <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1225620>
- Heidegger, M. (1962). *Being and time*. Harper & Row. <http://pdf-objects.com/files/Heidegger-Martin-Being-and-Time-trans.-Macquarrie-Robinson-Blackwell-1962.pdf>
- Helfer, L. R. (2008). Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a deep structural principle of the European human rights regime. *European Journal of International Law*, 19(1), 125-159. <https://doi.org/10.1093/ejil/chn004>
- Hemmeter, M. L., Snyder, P. A., Fox, L., & Algina, J. (2016). Evaluating the implementation of the Pyramid Model for promoting social-emotional competence in early childhood classrooms. *Topics in Early Childhood Special Education*, 36(3), 133-146. <https://doi.org/10.1177/0271121416653386>
- Hirsh-Pasek, K., Zosh, J. M., Golinkoff, R. M., Gray, J. H., Robb, M. B., & Kaufman, J. (2015). Putting education in “educational” apps: Lessons from the science of learning. *Psychological Science in the Public Interest*, 16(1), 3-34. <https://doi.org/10.1177/1529100615569721>
- Hmelo-Silver, C. E., Duncan, R. G., & Chinn, C. A. (2007). Scaffolding and achievement in problem-based and inquiry learning: A response to Kirschner, Sweller, and Clark (2006). *Educational Psychologist*, 42(2), 99-107. <https://doi.org/10.1080/00461520701263368>
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press. <https://psycnet.apa.org/record/2000-03781-000>
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations* (2nd ed.). Sage Publications.
- Homon, O. (2020). Effect of modern teaching methods and new educational technologies on the creation of educational materials and the formation of teaching and educational complexes “Kindergarten - Primary School”. *Space & Form / Przestrzeń i Forma*. <https://doi.org/10.30540/sae-2020-006>

- Hooker, T. (2019). Using ePortfolios in early childhood education: Recalling, reconnecting, restarting and learning. *Journal of Early Childhood Research*, 17(4), 376-391.
<https://doi.org/10.1177/1476718X19875778>
- Hopster, J. (2017). Two accounts of moral objectivity: From attitude-independence to standpoint-invariance. *Ethical Theory and Moral Practice*, 20, 763-780.
<https://doi.org/10.1007/s10677-017-9796-z>
- Hoskins, B., & Mascherini, M. (2009). Measuring active citizenship through the development of a composite indicator. *Social Indicators Research*, 90(3), 459-488.
<https://doi.org/10.1007/s11205-008-9271-2>
- Hoskins, B., Janmaat, J. G., & Villalba, E. (2012). Learning citizenship through social participation outside and inside school: An international, multilevel study of young people's learning of citizenship. *British Educational Research Journal*, 38(3), 419-446.
<https://doi.org/10.1080/01411926.2010.550271>
- Ilie, M. D. (2005). *Elemente de pedagogie generală, teoria curriculum-ului și teoria instruirii*. Mirton.
- Ionescu, M., & Bocoș, M. (coord.). (2017). *Tratat de didactică modernă* (ed. a II-a, revizuită). Editura Paralela 45.
- Ionescu, M., Radu, I., Bocoș, M., Chiș, V., Ferenczi, I., Lăscuș, V., et al. (2001). *Didactica modernă* (ed. a II-a revăzută). Dacia.
- Isbell, J. K., Spears, A., Schmitt-Matzen, C., & Braisted, L. (2020). "Everyone off the ship": Children becoming civic minded in a summer literacy program. *Journal of Multicultural Affairs*, 5(2), Article 1.
<https://scholarworks.sfasu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1060&context=jma>
- Jensen, L. A. (2020). Moral development: From paradigms to plurality. In L. A. Jensen (Ed.), *The Oxford handbook of moral development: An interdisciplinary perspective* (pp. 3-8). Oxford University Press.
https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780190676056_A39176234/preview-9780190676056_A39176234.pdf
- Jeynes, W. (2012). A meta-analysis of the efficacy of different types of parental involvement programs for urban students. *Urban Education*, 47(4), 706-742.
<https://doi.org/10.1177/0042085912445643>
- Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). Energizing learning: The instructional power of conflict. *Educational Researcher*, 38(1), 37-51.
<https://doi.org/10.3102/0013189X08330540>

- Jones, D. E., Greenberg, M., & Crowley, M. (2015). Early social-emotional functioning and public health: The relationship between kindergarten social competence and future wellness. *American Journal of Public Health*.
<https://doi.org/10.2105/AJPH.2015.302630>
- Jones, S. M., Bailey, R., Brush, K., & Kahn, J. (2017). *Kernels of practice for SEL: Low-cost, low-burden strategies*. Harvard Graduate School of Education.
<https://wallacefoundation.org/sites/default/files/2023-09/Kernels-of-Practice-for-SEL.pdf>
- Kahne, J. E., & Sporte, S. E. (2008). Developing citizens: The impact of civic learning opportunities on students' commitment to civic participation. *American Educational Research Journal*, 45(3), 738-766. <https://doi.org/10.3102/0002831208316951>
- Kallio, H., Pietilä, A.-M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing*, 72(12), 2954-2965.
<https://doi.org/10.1111/jan.13031>
- Kant, I. (1785/2017). *Groundwork for the metaphysics of morals* (J. Bennett, Trans.). Early Modern Texts. <https://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/kant1785.pdf>
- Karreman, A., van Tuijl, C., van Aken, M. A. G., & Deković, M. (2006). Parenting and self-regulation in preschoolers: A meta-analysis. *Infant and Child Development*, 15, 561-579. <https://doi.org/10.1002/icd.478>
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65(2), 410-422. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.65.2.410>
- Kaßecker, A., Misch, A., Paulus, M., Christner, N., & Pletti, C. (2025). Children's moral self-concept relates to moral judgment, but not to arousal. *Journal of Experimental Child Psychology*, 252, 106172.
<https://doi.org/10.1016/j.jecp.2024.106172>
- Kazdin, A. E. (2011). *Single-case research designs: Methods for clinical and applied settings* (2nd ed.). Oxford University Press. <https://psycnet.apa.org/record/2010-18971-000>
- Killen, M., & Smetana, J. G. (2015). Origins and development of morality. In R. M. Lerner (Ed.), *Handbook of child psychology and developmental science*. Wiley.
<https://doi.org/10.1002/9781118963418.childpsy317>

- Kim, E., LoBue, V., & Van de Walle, G. (2023). Preschool-aged children's responses to unfairness and subsequent sharing behavior in dyadic contexts. *Social Development*, 32, 1134-1148. <https://doi.org/10.1111/sode.12681>
- Kiptiah, M. (2023). Developing social skills in early childhood: A study of riverside communities in Banjarmasin, Indonesia. *Society*, 11(2), 687-696. <https://doi.org/10.33019/society.v11i2.590>
- Kochanska, G., & Aksan, N. (2006). Children's conscience and self-regulation. *Journal of Personality*, 74(6), 1587-1617. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2006.00421.x>
- Kohlberg, L. (1981). *Essays on moral development: Vol. 1. The philosophy of moral development*. Harper & Row. <https://archive.org/details/essaysonmoraldev0000kohl>
- Kohlberg, L. (1984). *The psychology of moral development: The nature and validity of moral stages* (Vol. 2). Harper & Row. https://books.google.ro/books/about/The_Psychology_of_Moral_Development.html?i=d=LOtGAAAAMAAJ&redir_esc=y
- Kokotsaki, D., Menzies, V., & Wiggins, A. (2016). Project-based learning: A review of the literature. *Improving Schools*, 19(3), 267-277. <https://doi.org/10.1177/1365480216659733>
- Korotaeva, E., & Chugaeva, I. (2019). Socio-moral development of preschool children: Aspects of theory and practice. *Behavioral Sciences*, 9(12), Article 129. <https://doi.org/10.3390/bs9120129>
- Kovács, B. Z. (2025). Protection of human rights under the ECHR and Central Europe: Romania. *European Integration Studies*, 21(2), 239-278. <https://doi.org/10.46941/2025.2.6>
- Kozanitis, A., & Nenciovici, L. (2023). Effect of active learning versus traditional lecturing on the learning achievement of college students in humanities and social sciences: A meta-analysis. *Higher Education*, 86, 1377-1394. <https://doi.org/10.1007/s10734-022-00977-8>
- Kumashiro, K. K. (2000). Toward a theory of anti-oppressive education. *Review of Educational Research*, 70(1), 25-53. <https://doi.org/10.3102/00346543070001025>
- Labăr, A.V. (2008). *SPSS pentru științele educației*. Polirom. ISBN 978-973-48-1148-5
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62(5), 1049-1065. <https://doi.org/10.2307/1131151>

- Langa, C., & Bulgaru, I. (2009). *Managementul clasei de elevi: O abordare aplicativă*. Editura Universității din Pitești.
- Langlois, A. J. (2002). *Human rights: The globalisation and fragmentation of moral discourse*. *Review of International Studies*, 28(3), 479-496. <https://doi.org/10.1017/S0260210502004795>
- Larrivee, B. (2000). Transforming teaching practice: Becoming the critically reflective teacher. *Reflective Practice*, 1(3), 293-307. <https://doi.org/10.1080/713693162>
- Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023. (2023). *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 613. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/271896>
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. (2004/2014). *Monitorul Oficial al României*, nr. 159. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156097>
- Lemerise, E. A., & Arsenio, W. F. (2000). An integrated model of emotion processes and cognition in social information processing. *Child Development*, 71(1), 107-118. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00124>
- Lempert, D. (2025). Civic education for democracy: An indicator for civic skills teaching and democracy vs. authoritarianism. *Law, Governance and Development*. <https://doi.org/10.31273/LGD.2025.2059>
- Lewis, M., & Minar, N. J. (2022). Self-Recognition and Emotional Knowledge. *The European journal of developmental psychology*, 19(3), 319-342. <https://doi.org/10.1080/17405629.2021.1890578>
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. Bantam Books. <https://archive.org/details/educatingforchar0000lick>
- Lickona, T. (1996). Eleven Principles of Effective Character Education. *Journal of Moral Education*, 25(1), 93-100. <https://doi.org/10.1080/0305724960250110>
- Limone, P., & Toto, G. A. (2022). Origin and Development of Moral Sense: A Systematic Review. *Frontiers in psychology*, 13, 887537. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.887537>
- Lin, Y., Kadir, M. A. A., & Kaur, D. (2025). Preschool educators' perceptions on values education. *Education Sciences*, 15(2), 140. <https://doi.org/10.3390/educsci15020140>
- Lipman, M. (2003). *Thinking in education* (2nd ed.). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511840272>

- Lokhvytska, L., & Andriushchenko, T. (2022). Are preschool education specialists ready for the moral education of children: analysis of the problem. *Preschool Journal*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6954034>
- Lowell, V. L., & Ureña-Rodríguez, L. (2023). A framework for examining the relationship and classifying instructional strategies, methods, and techniques. *SAGE Open*, 13(4). <https://doi.org/10.1177/21582440231202911>
- MacIntyre, A. (1998). *Tratat de morală: După virtute* (C. Pleșu, Trad.; ed. a II-a). Humanitas. ISBN 973-28-0790-3
- Mackie, J. L. (1977). *Ethics: Inventing right and wrong*. Penguin Books. <https://dn790004.ca.archive.org/0/items/ethics-inventing-right-and-wrong/Ethics%20Inventing%20Right%20and%20Wrong.pdf>
- Maeda, Y., Thoma, S. J., & Bebeau, M. J. (2009). Understanding the relationship between moral judgment development and individual characteristics: The role of educational contexts. *Journal of Educational Psychology*, 101(1), 233-247. <https://doi.org/10.1037/a0013381>
- Malti, T., Dys, S. P., & Zuffianò, A. (2026). The moral foundations of prosocial behaviour. In A. Knafo-Noam (Ed.), *Prosocial behaviour*. Encyclopedia on Early Childhood Development. <https://www.child-encyclopedia.com/prosocial-behaviour>
- Malti, T., Gummerum, M., Keller, M., Chaparro, M. P., & Buchmann, M. (2012). Early sympathy and social acceptance predict the development of sharing in children. *PLOS ONE*, 7(12), e52017. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0052017>
- Malti, T., Peplak, J., & Acland, E. (2020). Emotional experiences in moral contexts: Developmental perspectives. In L. A. Jensen (Ed.), *The Oxford handbook of moral development: An interdisciplinary perspective*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190676049.013.14>
- Mammen, M., & Paulus, M. (2023). The communicative nature of moral development: A theoretical framework on the emergence of moral reasoning in social interactions. *Cognitive Development*, 66, 101336. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2023.101336>
- Mara, D. (2009). *Strategii didactice în educația incluzivă*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Marchis, I., Ciascai, L., & Saial, J. (2008). Developing intercultural competencies using activities with different media. *Acta Didactica Napocensia*, 1(1), 39-47. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1052298.pdf>

- Margaretha, L., & Haryono, M. (2024). Implementation of moral and religious values in early childhood. *Journal of Early Childhood Development and Education*, 1(1), 23-29. <https://doi.org/10.58723/junior.v1i1.109>
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.98.2.224>
- Marsh, M. M., Kenyon, E. A., Cardy, T., & West, E. M. (2020). That's my voice! Participation and democratic citizenship in the early childhood classroom. *Democracy & Education*, 28(2), Article 1. <https://doi.org/10.65214/2164-7992.1479>
- Mashburn, A. J., Pianta, R. C., Hamre, B. K., Downer, J. T., Barbarin, O. A., Bryant, D., Burchinal, M., Early, D. M., & Howes, C. (2008). Measures of classroom quality in prekindergarten and children's development of academic, language, and social skills. *Child Development*, 79(3), 732-749. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01154.x>
- Maxwell, J. A. (2012). *Qualitative research design: An interactive approach* (3rd ed.). Sage Publications. https://www.researchgate.net/publication/43220402_Qualitative_Research_Design_An_Interactive_Approach_JA_Maxwell
- Measelle, J. R., Ablow, J. C., Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (1998). Assessing young children's views of their academic, social, and emotional lives: An evaluation of the self-perception scales of the Berkeley Puppet Interview. *Child Development*, 69(6), 1556-1576. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1998.tb06177.x>
- Mesmer, H. A. E. (2016). Text matters: Exploring the lexical reservoirs of books in preschool rooms. *Early Childhood Research Quarterly*, 34, 67-77. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2015.09.001>
- Mill, J. S. (1863/2001). *Utilitarianism*. Batoche Books. <https://www.utilitarianism.com/jsmill-utilitarianism.pdf>
- Mills, R. S. L., Hastings, P. D., Helm, J., Serbin, L. A., Etezadi, J., Stack, D. M., Schwartzman, A. E., & Li, H. H. (2012). Temperamental, parental, and contextual contributors to early-emerging internalizing problems: A new integrative analysis approach. *Social Development*, 21(2), 229-253. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2011.00629.x>
- Ministerul Educației. (2024). *Ordinul nr. 5726/2024 (ROFUIP)*. <https://legislatie.just.ro/public/DetaliiDocument/286955>
- Ministerul Educației Naționale. (2019). *Curriculum pentru educația timpurie*.

- Ministerul Educației, Cercetării și Tineretului. (2024). *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani*. https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Minister/2024/div/Repere_fundamentale_educatie_timpurie_2024.pdf
- Moffitt, T. E., Arseneault, L., Belsky, D., Dickson, N., Hancox, R. J., Harrington, H., Houts, R., Poulton, R., Roberts, B. W., Ross, S., Sears, M. R., & Caspi, A. (2011). A gradient of childhood self-control predicts health, wealth, and public safety. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(7), 2693-2698. <https://doi.org/10.1073/pnas.1010076108>
- Moll, L. C., Amanti, C., Neff, D., & Gonzalez, N. (1992). Funds of knowledge for teaching: Using a qualitative approach to connect homes and classrooms. *Theory Into Practice*, 31(2), 132-141. <https://doi.org/10.1080/00405849209543534>
- Moreu, G., Isenberg, N., & Brauer, M. (2021). How to promote diversity and inclusion in educational settings: Behavior change, climate surveys, and effective pro-diversity initiatives. *Frontiers in Education*, 6, 668250. <https://doi.org/10.3389/feduc.2021.668250>
- Mróz, A., & Ocetkiewicz, I. (2021). Creativity for sustainability: How do Polish teachers develop students' creativity competence? Analysis of research results. *Sustainability*, 13(2), 571. <https://doi.org/10.3390/su13020571>
- Muhammad, S., & Muhammad, B. (2026). Impact of early childhood learning experiences on civic tolerance and social integration. *Journal of Early Childhood Development and Education*, 3(1), 15-21. <https://doi.org/10.58723/junior.v3i1.539>
- Murano, D., Sawyer, J. E., & Lipnevich, A. A. (2020). A meta-analytic review of preschool social and emotional learning interventions. *Review of Educational Research*, 90(2), 227-263. <https://doi.org/10.3102/0034654320914743>
- Narvaez, D. (2016). *Embodied morality: Protectionism, engagement and imagination*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/978-1-137-55399-7>
- National Scientific Council on the Developing Child. (2004). *Young children develop in an environment of relationships* (Working Paper No. 1). Center on the Developing Child, Harvard University. <https://developingchild.harvard.edu/resources/working-paper/wp1/>
- Nicola, I. (1994). *Pedagogie*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Nicola, I. (2003). *Tratat de pedagogie școlară*. Aramis.

- Nilfyr, K., & Plantin Ewe, L. (2025). Thriving children's emotional self-regulation in preschool: A systematic review discussed from an interactionist perspective. *Education Sciences*, 15(2), 137. <https://doi.org/10.3390/educsci15020137>
- Nițulescu, L., Minda, A., & Munteanu, G. (2023). Activating didactic methods used in the teaching-learning of mathematics in primary education. În *European Proceedings of Educational Sciences* (Vol. 6, pp. 619-625). European Publisher. <https://doi.org/10.15405/epes.23056.57>
- Noddings, N. (1992). *The challenge to care in schools: An alternative approach to education*. Teachers College Press. <https://archive.org/details/challengetocarei00nodd/mode/2up>
- Noica, C. (1978). *Sentimentul românesc al ființei*. Editura Eminescu. https://monoskop.org/images/1/11/Noica_Constantin_Sentimentul_romanesc_al_fiintei_1996.pdf
- Nosirova, R. K. (2021). Teaching tools and organization of preschool education. *Scientific Journal Impact Factor*, 2(2), 1278-1289. <https://cyberleninka.ru/article/n/teaching-tools-and-organization-of-preschool-education/viewer>
- Nucci, L. (2001). *Education in the moral domain*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511605987>
- Nucci, L. P., & Ilten-Gee, R. (2021). *Moral education for social justice*. Teachers College Press. <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3260851>
- OECD. (2019). *Providing quality early childhood education and care: Results from the Starting Strong Survey 2018*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/301005d1-en>
- OECD. (2021). *OECD digital education outlook 2021: Pushing the frontiers with artificial intelligence, blockchain and robots*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/589b283f-en>
- O'Reilly, C., Devitt, A., & Hayes, N. (2022). Critical thinking in the preschool classroom: A systematic literature review. *Thinking Skills and Creativity*, 46, Article 101110. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101110>
- Okoń, V. (1974). *Didactica generală*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Ongley, S. F., & Malti, T. (2014). The role of moral emotions in the development of children's sharing behavior. *Developmental Psychology*, 50(4), 1148-1159. https://www.utm.utoronto.ca/ccdmp/sites/files/ccdmp/documents/2023-08/ongley_malti_dp_2014.pdf
- Oppenheim, D., Emde, R. N., Hasson, M., & Warren, S. (1997). Preschoolers face moral dilemmas: A longitudinal study of acknowledging and resolving internal conflict.

International Journal of Psychoanalysis, 78(5), 943-957.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/9459096/>

- Oprea, C.-L. (2007). *Strategii didactice interactive*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- Opriș, D. (2006). Contribuții ale pedagogiei clasice la dezvoltarea educației religioase. În M. Ionescu (coord.), *Schimbări paradigmatică în instrucție și educație* (pp. 207-222). Eikon.
- Opriș, D. (2012). *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*. Editura Didactică și Pedagogică.
- Opriș, D. (2017). Familia și școala contemporană: Problematizări și perspective de cercetare. În L. Cuznețov & T. Callo (coord.), *Familia - factor existențial de promovare a valorilor etern-umane* (pp. 21-29). Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău.
- Opriș, D. (2019). *Educație și religie: Analize, reflecții, provocări*. Presa Universitară Clujeană.
- Opriș, D. (2024). *Education for technologies and ICT in compulsory education in Romania: Comparative analyses, the need for reconsiderations and equal opportunities*. *Acta Didactica Napocensia*, 17(1), 104-117. <https://doi.org/10.24193/adn.17.1.9>
- Opriș, D. (2024). *Valori, educație, societate. Cercetări de pedagogie aplicată*. Eikon.
- Opriș, D., Corici, A-M. (2026). Religious–Moral Values in Inclusive Education: A Mixed-Methods Study of Romanian Special Education Teachers. *Religions*, 17(4), 489. <https://doi.org/10.3390/rel17040489>
- Opriș, D., & Bogdan, M. (2025). *Freedom and autonomy in Montessori pedagogy: Implications for educator training and learning environment design*. *Acta Didactica Napocensia*, 18(2), 84-93. <https://doi.org/10.24193/adn.18.2.8>
- Opriș, D., & Opriș, M. (2013). *Religia și educația de mâine. Cercetări pedagogice*. Cluj-Napoca, Eikon.
- Opriș, D., & Scheau, I. (2015). *Study regarding the usefulness of the computer assisted training in the educational activity*. În *Proceedings of the EDULEARN15 Conference* (pp. 5413-5418).
- Opriș, M. (2006). Constituirea eșantionului de subiecți în cercetările pedagogice din domeniile educației morale și educației religioase. În M. Ionescu (coord.), *Schimbări paradigmatică în instrucție și educație* (pp. 316-326). Eikon.

- Opriș, M. (2011). *Religie, morală, educație: Perspective teologice și pedagogice*. Editura Basilica.
- Opriș, M., & Opriș, D. (2013). *Cercetare și religie: Repere și demersuri comune*. Eikon.
- Opriș, M., Opriș, D., & Bocoș, M. (2006). *Cercetarea pedagogică în domeniul educației religioase*. Editura Sf. Mina.
- Orozco Cazco, G. H., Ávalos Obregón, M. L., Usca Pinduisaca, N. I., & Imbaquingo Cobagango, O. I. (2024). Methods, didactic strategies, and educational experiences with ICT for pre-reading in childhood. *South African Journal of Childhood Education*, 14(1), Article a1443. <https://doi.org/10.4102/sajce.v14i1.1443>
- Pakarinen, E., Lerkkanen, M. K., & von Suchodoletz, A. (2020). Teacher emotional support in relation to social competence in preschool classrooms. *International Journal of Research & Method in Education*, 43(4), 444-460. <https://doi.org/10.1080/1743727X.2020.1791815>
- Pantić, N., Taiwo, M., & Martindale, A. (2019). Roles, practices, and contexts for acting as agents of social justice: Student teachers' perspectives. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 25(2), 220-239. <https://doi.org/10.1080/13540602.2018.1562441>
- Pânișoară, I.-O. (2019). *Pedagogia învățământului primar și preșcolar* (Vol. 1). Polirom.
- Park, P.S., & Lewis, M. (2021). On the Measurement of Self-Conscious Emotions. *Child Psychiatry Human Development*, 52(6), 1164-1172. <https://doi.org/10.1007/s10578-020-01094-2>
- Parker, R., Rose, J., & Gilbert, L. (2016). Attachment aware schools: An alternative to behaviourism in supporting children's behaviour? In *Attachment theory in action* (pp. 463-483). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/978-1-137-41291-1_30
- Parlamentul României. (1991). *Constituția României*. Monitorul Oficial al României. <https://www.cdep.ro/pls/dic/site.page?id=339>
- Parlamentul României. (1995). *Legea învățământului nr. 84/1995 (republicată)*. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/63717>
- Parlamentul României. (2011). *Legea educației naționale nr. 1/2011*. Portal Legislativ. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/125150>
- Parlamentul României. (2023). *Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023*. Monitorul Oficial al României, nr. 613 din 5 iulie 2023. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/271896>
- Parsons, T. (1951). *The social system*. Free Press. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/10/The-Social-System-by-Talcott-Parsons.pdf>

- Partenie, A. (1999). *Pedagogie pentru studenți și cadre didactice*. Eurostampa.
- Patrașcu, D., Patrașcu, L., & Mocrac, A. (2002). *Metodologia cercetării și creativității psihopedagogice*. UPS Ion Creangă.
<http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2134/MetodCercetarii-CreativPsihoped.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Perlstadt, H., & Perlstadt, H. (2013). Milgram's obedience to authority: Its origins, controversies, and replications. *Theoretical & Applied Ethics*, 2, 53-77.
https://www.researchgate.net/publication/316559861_Milgram's_Obedience_to_Authority_Its_Origins_Controversies_and_Replications
- Petcu-Nicola, N.-A., & Oprea, D. (2023). Study on the elements of moral education included in the curriculum documents for preschool education in Romania (2000-2022). *Acta Didactica Napocensia*, 16(2), 40-48. <https://doi.org/10.24193/adn.16.2.4>
- Piaget, J. (1932). *The moral judgment of the child* (M. Gabain, Trans.). Free Press.
- Piaget, J. (2012). *Judecata morală la copil* (D. Răutu, Trad.; ed. a 3-a). Editura Cartier.
- Pianta, R. C., Belsky, J., Houts, R., & Morrison, F. (2008). Opportunities to learn in America's elementary classrooms. *Science*, 315(5820), 1795-1796.
<https://doi.org/10.1126/science.1139719>
- Pool, M. M., Bijleveld, C. C. J. H., & Tavecchio, L. W. C. (2000). The effect of same-age and mixed-age grouping in day care on parent-child attachment security. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 28*(6), 595-602.
<https://doi.org/10.2224/sbp.2000.28.6.595>
- Popa, N. L. (2016). Grasping parental behaviours through the eyes of Romanian adolescents affected by parental or family migration. *Rivista Italiana di Educazione Familiare*, 2, 71-80. <https://doi.org/10.13128/RIEF-19522>
- Raivio, M., Skaremyr, E., & Kuusisto, A. (2022). Caring for worldviews in early childhood education: Theoretical and analytical tool for socially sustainable communities of care. *Sustainability*, 14(7), 3815. <https://doi.org/10.3390/su14073815>
- Ramsey, P. G. (2008). Children's responses to differences. *NHSA Dialog*, 11(4), 225-237.
<https://doi.org/10.1080/15240750802432607>
- Rest, J. R. (1994). Background: Theory and research. In J. R. Rest & D. Narvaez (Eds.), *Moral development in the professions: Psychology and applied ethics* (pp. 1-26). Psychology Press.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781410601162-6/background-theory-research-james-rest>

- Rest, J. R., Narvaez, D., Thoma, S. J., & Bebeau, M. J. (1999). *Postconventional moral thinking: A neo-Kohlbergian approach*. Psychology Press.
<https://doi.org/10.4324/9781410603913>
- Ridder, H.-G. (2017). The theory contribution of case study research designs. *Business Research*, 10, 281-305. <https://doi.org/10.1007/s40685-017-0045-z>
- Riskulova, K. D., & Yuldashova, U. B. (2020). The role of didactics in the teaching process. *Theoretical & Applied Science*, 85(5), 786-792.
<https://doi.org/10.15863/TAS.2020.05.85.146>
- Rissanen, I., Kuusisto, E., Hanhimäki, E., & Tirri, K. (2017). *The implications of teachers' implicit theories for moral education: A case study from Finland*. *Journal of Moral Education*, 46(3), 282-296. <https://doi.org/10.1080/03057240.2017.1374244>
- Ritz, M., Noltemeyer, A., Davis, D., & Green, J. (2014). Behavior management in preschool classrooms: Insights revealed through systematic observation and interview. *Psychology in the Schools*, 51(2), 181-197. <https://doi.org/10.1002/pits.21744>
- Rohner, R. P., & Britner, P. A. (2002). Worldwide mental health correlates of parental acceptance-rejection: Review of cross-cultural and intracultural evidence. *Cross-Cultural Research*, 36(1), 16-47. <https://doi.org/10.1177/106939710203600102>
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. Free Press.
<https://psycnet.apa.org/record/2011-15663-000>
- Roşan, A., Frick, P. J., Gottlieb, K. A., & Faşicar, L. (2015). Callous-unemotional traits and anxiety in a sample of detained adolescents in Romania. *Journal of Evidence-Based Psychotherapies*, 15(1), 79-95. https://repository.lsu.edu/psychology_pubs/390/
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67.
<https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Ryder, G. M., & van Krieken Robson, J. (2023). Young children as citizens: Learning from practice in the early childhood setting. *Journal of Childhood, Education & Society*, 4(2), 114-123. <https://doi.org/10.37291/2717638X.202342263>
- Sabri, N. B., & Mohamed, S. B. (2022). Implementation of teaching and learning (PdP) of moral education in preschool. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 11(4).
<https://doi.org/10.6007/IJARPED/v11-i4/15518>
- Salade, D. (1998). *Dimensiuni ale educației*. Editura Didactică și Pedagogică, R.A.
- Sandel, M. J. (1998). *Liberalism and the limits of justice*. Cambridge University Press.

- Sartre, J.-P. (2007). *Existentialism is a humanism* (C. Macomber, Trans.; A. Cohen-Solal, Intro.; A. Elkaïm-Sartre, Preface & Notes; J. Kulka, Ed.). Yale University Press.
<https://doi.org/10.2307/j.ctv15vwkqx>
- Sax, G. (1968). *Empirical foundations of educational research*. Prentice-Hall.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25, pp. 1-65). Academic Press.
[https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(08\)60281-6](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6)
- Seidenberg, D. M. (2021). History and evolution of *tikkun olam* according to texts and traditions. *Journal of Jewish Ethics*, 7(1-2), 129-158.
<https://doi.org/10.5325/jjewiethi.7.1-2.0129>
- Sen, A. (1999). *Development as freedom*. Alfred A. Knopf.
https://kuangaliablog.wordpress.com/wp-content/uploads/2017/07/amartya_kumar_sen_development_as_freedombookfi.pdf
- Shafer-Landau, R. (2003). *Moral realism: A defence*. Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/0199259755.001.0001>
- Shier, H. (2001). Pathways to participation: Openings, opportunities and obligations. *Children & Society*, 15(2), 107-117. <https://doi.org/10.1002/chi.617>
- Skinner, B. F. (1953). *Science and human behavior*. Macmillan.
<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3240597>
- Skitka, L. J., Bauman, C. W., & Sargis, E. G. (2005). Moral conviction: Another contributor to attitude strength or something more? *Journal of Personality and Social Psychology*, 88(6), 895-917. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.6.895>
- Smetana, J. G. (2017). Current research on parenting styles, dimensions, and beliefs. *Current Opinion in Psychology*, 15, 19-25. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.02.012>
- Smith, A. (2006). *The theory of moral sentiments* (K. Haakonssen, Ed.). Cambridge University Press. (Original work published 1759)
https://www.ibiblio.org/ml/libri/s/SmithA_MoralSentiments_p.pdf
- Sockett, H. (2012). *Knowledge and virtue in teaching*. Routledge.
- Sounoglou, M., & Michalopoulou, A. (2017). Early childhood education curricula: Human rights and citizenship in early childhood education. *Journal of Education and Learning*, 6(2), 53-68. <https://doi.org/10.5539/jel.v6n2p53>
- Stake, R. E. (2006). *Multiple case study analysis*. Guilford Press.

- Stan, C., & Galea Beldean, I. (2014). The development of social and emotional skills of students: Ways to reduce the frequency of bullying-type events. Experimental results. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114, 735-743. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2013.12.777>
- Stan, E. (2018). *Autoritate și educație*. Polirom.
- Stan, L. (2014). *Educația timpurie: Probleme și soluții*. Institutul European.
- Stan, L. A., & Băbuț, T. M. (2021). Self-Assessment Methods Used in Preschool Education. Teachers' Perspective. *ICERI2021 Proceedings*. 14th annual International Conference of Education, Research and Innovation, 5591-5597. <https://doi.org/10.21125/iceri.2021.1261>
- Stan, L. A., & Băbuț, T. M. (2022). Portfolio as an evaluation tool used in kindergarten: Teachers' perspective. *INTED2022 Proceedings*: 16th International Technology, Education and Development Conference, 7502-7507. <https://doi.org/10.21125/inted.2022.1899>
- Stan, L. A., & Opreș, D. (2025). Using selfassessment methods and techniques in the context of evaluative actions performed with Romanian preschoolers. *Revista Românească Pentru Educație Multidimensională*, 17(2), 834-858. <https://doi.org/10.18662/rrem/17.2/1007>
- Stan, L.-A., & Opreș, D. (2026). Use of material resources and organization of moral education activities in Romanian kindergartens: Teachers' perspectives. *Acta Didactica Napocensia*, 19(1), 27-40. <https://doi.org/10.24193/adn.19.1.2>
- Staub, E. (2003). *The psychology of good and evil: Why children, adults, and groups help and harm others*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615795>
- Stere, E. (1975). *Din istoria doctrinelor morale* (Vol. 1). Editura Științifică și Enciclopedică.
- Sticker, R. M., Christner, N., Pletti, C., & Paulus, M. (2021). The moral self-concept in preschool children: Its dimensions and relation to prosocial behaviors. *Cognitive Development*, 58, 101033. <https://doi.org/10.1016/j.cogdev.2021.101033>
- Streelasky, J. (2022). Kindergarten children's views on friendship in a super-diverse context. *Childhood*, 29(1), 94-111. <https://doi.org/10.1177/09075682211063358>
- Suciu, L. G. (2016). Căi de acces la înțelegerea aprofundată a unor experiențe și dileme morale. În O. Moșin, I. Scheau, & D. Opreș (Eds.), *Educația din perspectiva valorilor: Summa Theologiae* (Vol. 9, pp. 175-184). Eikon.
- Swanborn, P. (2010). *Case study research: What, why and how?* SAGE Publications.

- Taggart, G. (2016). Compassionate pedagogy: The ethics of care in early childhood professionalism. *European Early Childhood Education Research Journal*, 24(2), 173-185. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2014.970847>
- Taherdoost, H. (2016). Sampling methods in research methodology: How to choose a sampling technique for research. *International Journal of Academic Research in Management*, 5(2), 18-27. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3205035>
- Tangney, J. P., & Dearing, R. L. (2002). *Shame and guilt*. Guilford Press.
- Tangney, J. P., Stuewig, J., & Mashek, D. J. (2007). Moral emotions and moral behavior. *Annual Review of Psychology*, 58, 345-372. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.56.091103.070145>
- Taylor, C. (1992). *The ethics of authenticity*. Harvard University Press. <http://t4.stthom.edu/users/smith/christmorallife/taylor%20ethics%20of%20authenticity.pdf>
- Taylor, R. D., Oberle, E., Durlak, J. A., & Weissberg, R. P. (2017). Promoting positive youth development through school-based social and emotional learning interventions: A meta-analysis of follow-up effects. *Child Development*, 88(4), 1156-1171. <https://doi.org/10.1111/cdev.12864>
- Temli, Y., Şen, D., & Akar, H. (2011). A study on primary classroom and social studies teachers' perceptions of moral education and their development and learning. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(4), 2061-2067. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ962688.pdf>
- Thompson, D. (1991). *Portfolios as developmentally appropriate assessment in early childhood education* (Master's thesis, Portland State University). https://pdxscholar.library.pdx.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5302&context=open_access_etds
- Thornberg, R. (2008). The lack of professional knowledge in values education. *Teaching and Teacher Education*, 24(7), 1791-1798. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.04.004>
- Thornberg, R., & Oğuz, E. (2016). Moral and citizenship educational goals in values education: A cross-cultural study of Swedish and Turkish student teachers' preferences. *Teaching and Teacher Education*, 55, 110-121. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2016.01.002>
- Tillich, P. (1951). *Systematic theology: Vol. I*. University of Chicago Press. https://archive.org/details/systematictheolo0001paul_i6d3/page/n5/mode/2up

- Torney-Purta, J., & Amadeo, J.-A. (2011). Participatory niches for emergent citizenship in early adolescence: An international perspective. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 633(1), 180-200. <https://doi.org/10.1177/0002716210384220>
- Torney-Purta, J., Barber, C. H., & Wilkenfeld, B. (2007). Latino adolescents' civic development in the United States: Research results from the IEA Civic Education Study. *Journal of Youth and Adolescence*, 36, 111-125. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9121-y>
- Torney-Purta, J., Lehmann, R., Oswald, H., & Schulz, W. (2001). *Citizenship and education in twenty-eight countries*. IEA. https://www.iea.nl/sites/default/files/2019-04/CIVED_Phase2_Age_Fourteen.pdf
- Tracy, J. L., & Robins, R. W. (2004). Putting the self into self-conscious emotions: A theoretical model. *Psychological Inquiry*, 15(2), 103-125. https://doi.org/10.1207/s15327965pli1502_01
- Triandis, H. C. (1995). *Individualism & collectivism*. Westview Press. <https://psycnet.apa.org/record/1995-97791-000>
- Tuncdemir, T. B., Burroughs, M. D., & Moore, G. (2022). Effects of philosophical ethics in early childhood on preschool children's social-emotional competence and theory of mind. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 16(1), Article 5. <https://doi.org/10.1186/s40723-022-00098-w>
- Turner, D. W. (2010). Qualitative interview design: A practical guide for novice investigators. *The Qualitative Report*, 15(3), 754-760. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2010.1178>
- UNESCO. (2026). *Raportul GEM 2026*. UNESCO. <https://www.unesco.org/gem-report/en/publication/equity-and-access>
- UNICEF. (2019). *Guidelines to strengthen the social service workforce for child protection*. <https://www.unicef.org/sites/default/files/2019-05/Guidelines-to-strengthen-social-service-for-child-protection-2019.pdf>
- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>
- Valeriu, I.-F., & Ristea, A.-L. (2009). Metode și strategii de cercetare în științele socio-umane. *Marketing-Management. Studii, cercetări, consulting*, 1-2, 59-75. https://www.researchgate.net/publication/316540882_Metode_si_strategii_de_cercetare_in_stiintele_socioumane

- Van der Graaff, J., Carlo, G., Crocetti, E., Koot, H. M., & Branje, S. (2018). Prosocial behavior in adolescence: Gender differences in development and links with empathy. *Journal of Youth and Adolescence*, 47(5), 1086-1099. <https://doi.org/10.1007/s10964-017-0786-1>
- van der Ploeg, P. (2016). Dewey versus 'Dewey' on democracy and education. *Education, Citizenship and Social Justice*, 11(2), 145-159. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/1746197916648283>
- Verdery, K. (1996). *What was socialism, and what comes next?* Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctt7rnmm>
- Vincent-Lancrin, S., et al. (2019). *Fostering students' creativity and critical thinking: What it means in school.* OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/10/fostering-students-creativity-and-critical-thinking_3ffa73e4/62212c37-en.pdf
- Voogt, J., Erstad, O., Dede, C., & Mishra, P. (2013). Challenges to learning and schooling in the digital networked world of the 21st century. *Journal of Computer Assisted Learning*, 29(5), 403-413. <https://doi.org/10.1111/jcal.12029>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole et al., Eds.). Harvard University Press. (Original work published 1930-1934). https://w.pauldowling.me/rtf/2021.1/readings/LSVygotsky_1978_MindinSocietyDevelopmentofHigherPsycholo.pdf
- Wee, S.-J., Kim, S. J., Chung, K., & Kim, M. (2021). Development of children's perspective-taking and empathy through bullying-themed books and role-playing. *Early Child Development and Care*, 191(1-2), 96-111. <https://doi.org/10.1080/02568543.2020.1864523>
- Weissberg, R. P. (2019). Promoting the social and emotional learning of millions of school children. *Perspectives on Psychological Science*, 14(1), 95-99. <https://doi.org/10.1177/1745691618817756>
- Wentzel, K. R. (2002). Are effective teachers like good parents? *Child Development*, 73(1), 287-301. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00406>
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American Educational Research Journal*, 41(2), 237-269. <https://doi.org/10.3102/00028312041002237>
- Wise, K. C. (1996). Strategies for teaching science: What works? *Taylor & Francis*, 69(6), 336-338. <https://www.proquest.com/openview/5878ec0faac97ba32e73b439891a0429/1>

- Wolpe, J. (1968). Psychotherapy by reciprocal inhibition. *Conditional Reflex: A Pavlovian Journal of Research & Therapy*, 3, 234-240. <https://doi.org/10.1007/BF03000093>
- Wray-Lake, L., & Syvertsen, A. K. (2011). The developmental roots of social responsibility. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 2011(134), 11-25. <https://doi.org/10.1002/cd.308>
- Yalçın, V. (2021). Moral development in early childhood: Benevolence and responsibility in the context of children's perceptions and reflections. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 16(4), 140-163. <https://doi.org/10.29329/epasr.2021.383.8>
- Yılmaz, A., Aras, S., Ülker, A., & Şahin, F. (2023). Reconceptualising the role of the child portfolio in assessment: How it serves for assessment as learning. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 24(4), 411–424. <https://doi.org/10.1177/14639491211048002>
- Yin, R. K. (1994). *Case study research: Design and methods* (2nd ed.). Sage.
- Young, I. M. (1990). *Justice and the politics of difference* (D. S. Allen, Foreword). Princeton University Press. https://levszentkiralyi.com/wp-content/uploads/2017/05/young_justice-and-the-politics-of-difference_1-1991.pdf
- Yrskeldi, A. (2024). Development of moral values as a condition for forming social-emotional skills in preschoolers. *Sciences of Europe*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11171352>
- Zatihulwani, E. Z. (2025). The relationship between parenting patterns and moral development of preschool-aged children. *Folia Medica Indonesiana*, 8(1). <https://doi.org/10.20473/fmnj.v8i1.62999>
- Zhang, Q., Saharuddin, N. B., & Abdul Aziz, N. A. B. (2022). The analysis of teachers' perceptions of moral education curriculum. *Frontiers in Psychology*, 13, 967927. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.967927>
- Zumbo, B. D. (2007). Three generations of DIF analyses: Considering where it has been, where it is now, and where it is going. *Language Assessment Quarterly*, 4(2), 223-233. <https://doi.org/10.1080/15434300701375832>